

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vetere Clerico, Monacho, Clerico-Monacho, Libri Tres

Primus veterem habitum: Secundus conuictum ac disciplinam: Tertius honores ac priuilegia describit

De Clerici, Monachi Vetere Institvto. Liber Primvs - Distinctus in tres Partes. In quibus, praeter veterem eorum habitu[m], multa quoque inserta de veste veterum laicorum. Breuiterq[ue] explicata singulorum origo, & antiquitas.

Landmeter, Laurentius

Lovanii, 1626

Pars Prima.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11007

5
PARTIS PRIMAE

CAPVT PRIMVM.

De nomine Clerici, & quid distet inter Clericum & Canonicum.

CLERICI à sorte dicti. Κληρος enim Græcè, Latine fors est. Vel quia illi in sortem Domini adsumpti sunt: vel quia Dominus fors illorum est. Præfigurati nimirum in Leuitis veteris Testamenti, de quibus constituit Moyses, *Non habebunt Sacerdotes & Leuitæ partem & hereditatem cum Israël, Dominus enim ipse est hereditas eorum.* Deut. 18 Proinde sicut Leuitæ ministerijs altaris addicebantur: ita (inquit Isidorus) *qui in Ecclesiastici ministerij gradibus ordinati sunt, generaliter Clerici nominantur.* l. 3 de Ecl. offic Porro qui Clerici, ijdem plerique vocati Canonici, ob Canonicam siue regularem vitam. Ita insinuat Carolus

6 DE VETERE CLERICORVM

*Anna
1547.
Mola. de
Canon. l.
1. c. 6.*

Magnus in constitutionibus æditis Basileæ, vt refert Molanus, *Qui, (inquit) ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus canonicam vitam, volumus vt illi canonici secundum suam regulam viuant.*

*Vvazo in
epistola
ad Ioan.
nē Præp.
tom. 1. de
Episcopis
Leodiens.*

Dixi tamen (plerique) Quia, vt scripsit Vvazo Episcopus Leodiensis, *Omnis Canonicus Clericus, sed non conuertitur. Hoc enim distat inter Clericum & Canonicum, quod nõ Clerico sed Canonico debetur claustrũ. Illi igitur soli more veteri dicti Canonici, qui sub obedientiã Episcoporum aut Præpositorum suorum in communi viuebant. Cum his è diametro pugnabant, quos Isidorus (& ex eo Concil. Mogunt. sub Carolo Magno, & Aquigranense sub Ludouico Pio) vocat *Clericos Acephalos, qui quem sequantur ignorant; quos neque inter Laicos secularium officiorum studia: neque inter Clericos religio retentat diuina. Hippocentauris similes, nec equi nec homines, mixtumq; genus (vt ait Poëta) prolesq; biformis.* Ita ibi. Sed de his ac alijs Clericorum nominibus ac Epithetis fusiùs infrà, tũ hoc libro, tũ seq.*

CAPVT

CAPVT II.

*Habere omnium Gentium morem ut qui Sa-
cris præsunt, peculiariter vestiantur.*

TRANSEO ad eorum habitum. Et sermo mihi est de veste aut habitu communi, siue eo qui in quotidianâ conuersatione erat in vsu. Fuisse eum distinctum, saltem in Ecclesiæ pace, ab habitu Laicorum, mos omnium Gentium conuincit. Quia apud quantumuis barbaras nationes, qui eminentiorem vitæ rationem inibant, id ipsum veste, quasi externo simbolo, profitebantur. Apud Iudæos Scribæ & Pharisei (qui, ut alibi scribit D. Hieron. erant Clerici Iudæorum) peculiari indumento vsi. De Scribis docet Epiph. *habebant* (inquit) *fimbrias quasdam significatiuas politia ipsorum.* De Phariseis subiungit, *In prædicto habitu Scribarum progrediebantur, per amicula & alios ornatus, ac muliebria pallia, in latis crepidis ac calceamentorum ligulis procedentes,* Apud Romanos, Virgines vesta-

*Panar. l.
1. c. 25.*

Cap. 16.

8 DE VETERE CLERICORVM

Lip. in
Syrtag.
de vestal.

Ad c. 48.
Exoch.

Vestales , albâ quidem veste sicut cæteri
vsæ , sed ad discretionem, *limbo punicante*,
qui ornatus etiam Sacerdotum ac Magi-
stratus. Auctor Lipsius. Sacerdotes Ægyp-
tij lineis vestibus utebantur, non solum in-
trinsecûs sed etiam extrinsecûs (inquit D.
Hieron.) vnde est de illis lepidum illud
Martialis:

*Linigeri fugient calui, sistratâq, turba.
Inter adorantes sistetit Hermogenes.*

& Iuuenalis:

Qui grege linigero circumdatus.

Hist. Or.
cident.
Indic. l. 5.

Ac apud Indos, tam Orientales quàm Oc-
cidentales vsque ad hæc nostra tempora,
peculiaris habitus fuit ijs, qui Sacris præe-
rant. De Sacerdotibus, Monachis, Monia-
libus Mexicanorum , ac eorum veste &
ornatu, scripsit P. Ioseph à Costa , quem
vide. Ac generatim, veterum Philosopho-
rum vestis, pallium. Vt igitur ad proposi-
tum redeamus, & primùm Clericos, dein-
de Monachos à capite ad calcem descri-
bamus, occurrit prima quæstio, de Pilleis.

CAPVT

CAPVT III.

Fuisse veteres capite intecto. si quaedam tempora excipias. Et quando ceperit vsus pileorum.

AN olim Clerici eis vsi? Sanè hodiè pileos habent, à Laicorum pileis omnino discretos. Dicendum tamen, neque Clericis, neque Laicis, vetustioribus temporibus, fuisse pileorum vsum; si quaedam tempora excipias, itineris, ægritudinis, Sacrorum, &c. Extrà has aut similes circumstantias nullus vsus pileorum. Docuit Apostolus, *Vir, (inquit) non debet velare caput suum.* Generalis hæc doctrina, & satis significat extrà casum necessitatis, oportere virum detecto esse capite. quia iuxta eundem Apostolum, *Vir velato capite deturpat caput suum.* Ratio iuxta Oecumenium est, quem sequitur Estius, *Quia* verba sere Estij. *velando caput suum, quodammodo profectur se in terris alium supra se sexum agnoscere, tanquam Principem & rectorem. Quod*

B

ei in-

10 DE VETERE CLERICORVM

ei inhonestum ac dedecorosum est; ac sui sexus dignitatem ac libertatem imminuens; ut cui diuinâ ordinatione, solus Christus caput sit. Velamen enim capiti impositum, cogit primum terram spectare, tanquam ad Principem in terrâ constitutum: atqui Princeps & caput viri in cœlo est. Mulier autem quia Principem habet & in terrâ & è terrâ, merito deorsum respicit, eoque eam ducit velamen caput tegens. Huc facit, (ut notauit Theophylactus) quod ad significandam viri præeminentiam, ac mulieris subiectionem, symbola quedam utrique sexui tradita sint ab autore nature. Ut sunt in viro ratio vigens, corpus robustum, vox grauis, mentum hirsutum: quibus contraria omnia in muliere. tale verò & istud esse, ut vir aperto sit capite, mulier velato. Vnde neque historia vlla, neque pictura, prodit Christum aut discipulos eius recto capite velorasse, vel docuisse vel omninò in publicum prodysse: exceptâ spineâ coronâ, quam Christi capiti derisores imposuerunt. Quamuis igitur Paulus loco adlegato, adijciat determinationes (orans aut Prophetans) non ideo tamen,

tamen, quod volunt Græci, extra orationem aut prophetiam viro permittit velamen in capite. Nā eo pacto, (quod tamē Græci nō admittunt) etiam mulier extra orationem aut prophetiam, posset nudo capite apparere. quia & de ea consequenter agens Apostolus, adiecit determinationes, (orans aut prophetans.) Quod si dicas Apostolum postea absolute precipere mulieri ut velet caput suum: respondeo, eque absolute & sine limitatione postea loqui de viro, vir inquit, non debet velare caput suum. Quorsum ergo (inquies) adiecit, orans vel prophetans? Quia sermo ei institutus erat, de honestate seruanda in publicis conuentibus: ubi turpido quam damnat, maximē apparebat. Conformiter in hanc sententiam scripsit Polydorus Virgil. Nouitium inuentum esse laneum illud capitis tegmen quod Byretum vocant. Veteres enim non velasse caput, testantur tum vetera numismata, tum statuae. Facit huc quoq; Galeni auctoritas, quam in huius veritatis cōfirmationem adducit Mercurialis, Qui (inquit) nudi sub Sole manent,

De in-
uent. re-
rum l. 3.
c. ult.

Galen. l.
de causis
morb.
Mercur.
l. 6. de
arte
gymna-
stica.

*nent, uniuersum corpus calefaciunt; qui verò
 induti, solum caput. Quâ quæso causâ? ni-
 si quia maiores nostri, licet cætera vestiti,
 caput tamen nudi? Iungo his Clarissimum
 Lipsiũ, qui in Amphitheatro suo, breuiter
 sed neruosè, veteribus Latinis, Græcis,
 Gallis, Germanis, intectum caput adserit.
 Exceptis tamen (vt monuimus) quibus-
 dam temporibus. Extra quæ, mollitiei da-
 tum, si quis caput pilleo tegetet. etiam oc-
 cultandæ caluitiei causâ. Vnde inter plu-
 res honores Iulio Cæsari decretos, nullus
 ei gratior, quàm ius coronæ laureæ perpe-
 tuò gerendæ; quod commodè illa ei serui-
 ret ad occultandam caluitij deformitatem.
 Cui tamen vitio multò magis idoneus pil-
 leus, si is tunc in vsu. Et prò Latinis euidēs
 est testimonium Plutarchi in Centur. Ro-
 man. *Consuetum est (inquit) mulieribus oper-
 tis, viris autem apertis in publicum prodire.*
 Et notat Lipsius ex Nicep. Gregora, mo-
 rem hunc aperti capitis sub Andronico
 Imperatore demum exoleuisse, sub quo
 omnes passim tam iuniores quam seniores
 pilleis*

Cap. 19.
 §. 20.

Sueton
 in Cæsa-
 re Dicla-
 nera.

ET MONACHORVM HABITV. 13
pilleis vterentur, tam in palatio, quam in
agris.

CAPVT IV.

Diluuntur obiectiuncula, contra nuda veterum capita.

Sibi iurias, etiam apud veteres consuetudinem habuisse, vt si quis honoratiori occurreret caput aperiret.

Respōdeo. Indè non inferri vsu pillei. Docet Plutarchus in Caussis, cuius hæc verba: *Romani si cui obuiam facti, cui honorabendus; si forte caput iniect à veste tectum habeant, id reuelant. En capitis omnis tectio, en apertio quæ Roma (inquit Lipsius.) Laciniam nimirum toga in caput saepe reijciebāt contra ventum aut æstum, eamque detrahebant, in honorati alicuius occurso.* Nec solius honoris causâ id factitatum, sed etiam valetudinis, auctor est Plinius. *Caput* Hist. nat. tur. l. 28. c. 6. *aperiri (inquit) aspectu magistratum, non venerationis causâ maiores iussere, sed, ut Varro auctor est, valetudinis: quò firmiora*

Sueton. consuetudine fierent. Vnde Iulius Cæsar (cuius
 agritudine ex militia laboribus remedium
 quaesitum est, (teste Plutarcho) in agmine
 anteibat detecto capite, siue Sol, siue imber
Capitol. esset. Et Adrianus Imperator, publicè &
 priuatim, in patriâ & peregrè, in æstu &
 frigore, ac demum quavis cæli intempe-
Dio Caf- rie, semper nudo capite. Vt etiam Al-
suis. pes, & Gallicas, niues, & Aegypti calo-
 res intecto capite pertulerit. Taceo Re-
 gem Massinissam cui ad longissimam æ-
 tatem nihil obfuit, sed verius profuit,
 torridos Africæ æstus intecto capite su-
Lib. 3. stinuisse. Ac retulit Herodotus, In eo pra-
 lio quo Cambyses rex, Psammenitum Re-
 gem Egypti superauit, ossa eorum qui acie
 ceciderant cum iacerent fusa, ut ab initio
 distincta fuerant, sursum erant Persarum,
 deorsum Aegyptiorum. Sed Persarum ca-
 pita adeò fragilia, ut si velles ferire, vel so-
 lo calculo perforare posses: Aegyptiorum au-
 tem firma, ut ea vix ictu lapidis elideres.
 Cuius caussa hac erat, quod Aegyptij statim
 à pueris capita radere inciperent, & os ca-
 pitis

ET MONACHORVM HABITV IS
pitis ad Solem durarent. quæ eadem causa
erat non caluescendi. At Persis fragilia
capita fuisse, quod à primâ infantia ca-
pita operirent, gestantes pilleos tiaras-
que.

Quid ergò (inquires) si ad capitis ro-
bur conducit eius apertio, Hippocra-
tes medicorum Princeps in veteribus i-
maginibus pingitur pilleatus? Aliqui di-
xerunt id factum decoris gratiâ, quod
esset caluus. Aliqui retulerunt ad ca-
pitis imbecillitatem. Alij ad mysterium.
Nimirum quod Principem animæ ra-
tionabilis sedem, oporteret esse probè
munitam: Alij signum amantis peregri-
nationes volunt. Alij quod scripta eius
obscura. Denique sunt qui adfirmant,
quod in administratione rerum geren-
darum, ne quid à circumfluo pallio ma-
nus ipsi impedirentur, id ipsum compli-
catum in caput reijcere consueuisse.

Erunt qui pergent obijcere pilleos
libertorum, & ex eis adstruent solos
seruos fuisse in nudo capite. Ad quid e-
nim,

Soranus
Causa in
eius vita.

16 DE VETERE CLERICORVM
nim, cum ad libertatem etiam ad pilleum
vocabantur, nisi quia liberi homines in
pilleis erant? Sed obuia est responsio, id fa-
ctitatum tuendi capitis causâ, iam recens
rasi. Seruis enim cum emancipabantur,
capita radi consueuisse, in confesso est.

CAPVT V.

*Non satis constare quando in Clero ceperit v-
sus Pilleorum quadratorum.*

MANEAT igitur certam firmumque,
Veteribus & primis Clericis, non
fuisse pilleorum vsum. Quando-nam verò
ceperit præsertim pilleorum quadratorum,
mihi huc vsque ignoratum. Sanè anno Do-
mini nongentesimo septuagesimo primo
Clerici Leodienses pilleati erant. Docet
stratagema B. Notgeri Episcopi, qui Ca-
strum Capri-montis ciuitati infestum de-
leterurus, & in hunc finem milites sub Cle-
ricorum habitu occultaturus; inter cæte-
ra, *Laicalem comam pilleis laneis celauit.* Si
enim erant tunc pillei Clericis insolentes,
res

*Chron.
Leod.
serm. 1.*

ET MONACHORVM HABITV. 17
res erat obnoxia suspicioni, & minus ob-
uius dolus, milites istos personatos, pillea-
tos adducere. Eos quadratos fuisse anno
Domini millesimo, centesimo quadrage-
simo sexto, probabiliter adseritur. Eo enim
anno Ecclesiæ & Sedi Tornacensi (post-
quã iam quingētis & quod excurrit annis,
per Episcopos Nouiomenses fuerat admi-
nistrata) suus authoritate Apostolicâ resti-
tutus Episcopus, Anselmus nomine, Ab-
bas S. Vincentij Laudunensis. In historiã
introductionis huius Anselmi, quam ex-
primunt veteres in eã Ecclesiã picturæ vi-
treæ, Lietbertus Canonicus rediens Romã
cum Anselmo Episcopo, pingitur in pilleo
quadrato, & habitu rubro. quo colore &
alij in eã Ecclesiã Clerici vsi, vt infrà mo-
neo. Postquàm passim pillei haberi cepe-
runt, æuo iam reiectiore, districtè vetitum,
ne Clerici sine rationabili causâ, infulam
aut pilleum lineum publicè portent in ca-
pite.

R. D.
Ioannes
Cousin,
hist. Tor-
nac torn.
3. c. 49.

Clement.
Quoniã.
de Ho-
nest. Cle-
ric.

C

CAPVT

CAPVT VI.

*Indecorum viro comam alere. notabile super
eâre Gottefridi Episcopi factum.*

DE pilleo transeo ad Comam. Hæc enim se primùm offert in aperto capite. De virili comâ generatim docuit Apostolus: *Vir si comam nutriat ignominia est illi.* Vbi noto ex communi Interpretum, neque hoc loco, neque superiore, adlegare Apostolum præceptum aliquod iuris naturæ aut diuini positiui; quo obligetur vir aut reuelato esse capite, aut detonsâ comâ: sed tantum indicare, quid quemque sexum, (quando aliud necessitas aut ratio non suadent) iuxta naturæ inclinationem magis deceat. Quâ tamen non obstâte, multis gentibus mos fuit, viros comam promittere. Inde nomen Galliæ comatæ. Et apud Romanos ante tempora Scipionis Africani, ignoti tonsores: Semper tamen vbiuis gentium probro datum, comam calamistrare. Contra
hanc

2. Cor.
11.

Vide
Rhod.
L. 6. c. 29.

hanc mollitiem est illud Scripturæ, *Non* Leuit. 19
attondebitis in rotundum caput vestrum.

Quid enim sibi velit hæc prohibitio ex-
 presserunt Interpretes septuaginta, qui
 vertunt: *Non concinnabitis caput vestrum.*

Infame enim & fornicem redolens; quia
nemo comatus (inquit Synesius) *qui idem* Synesius
 Encomio
 caluitici.
 Et Rho-
 dig. l. 8. c.
 29.
non sit cinadus.

Talia lascivæ faciunt, concede, puellæ,

Aut si quis malè vir, querit habere virū.

Est in hac re notabile factum Godefridi Suirius
 Et Mo-
 lanus 8.
 Nouemb.
 Ambianensis Episcopi. Conuenerat Au-
 domaropolim Robertus Flādriæ Comes,
 Dux itineris Hierosolymitani, comitanti-
 bus vtriusq; ordinis proceribus. inter quos
 iste Godefridus: petijt Comes ab eo offerri
 sacrificium in Christi natàli die. Fecit. Post
 lectionem Euangelij, cū iam ventum esset
 ad oblationem, vir Dei omnium dona re-
 iecit, qui instar muliercularum intonsâ e-
 rant comâ. Quo facto permoti, & cognitâ
 Antistitis autoritate, certatim gladijs &
 cultris sibi capillū abscindebant. miseros se
 existimâtes, si ob comâ, tâti viri benedic-

20 DE VETERE CLERICORVM
tione priuarentur. Et in Actis S. Sebastia-
ni de Torquato mentiēte se Christianum,
dixit Tiburtius ad Iudicem Fabianū, *Cre-
disne, vir illustrissime, hunc Christianum, qui
in corporis sui lenocinio moliendo capitis sim-
brias admittit? qui tonsorem diligit? qui sca-
pulis molliter gētit? nunquam tales pestes
Christus dignatus est habere seruos suos. Sed
hæc parerga sunt, redeo ad comam Cleri-
corum. De quâ Anicetus Papa ex aucto-
ritate & institutione Apostolicâ statuit.
Ne Clerici eam nutriant, (intelligo more
muliebri) sed caput desuper in modum spha-
ræ radant. Et est recepta Catholicorum
sententia, Coronam Clericorum manare
ab Apostolico instituto.*

C A P V T VII.

*Rationes plures hic adlegata Corona Cleri-
calis, ac data satisfactio quibusdam dubi-
tatiunculis.*

*in Gem-
ma ani-
mæ. c.
194.*

RATIONES huius coronæ apud va-
rios variæ. Honorius Augustod. pri-
mam

mam adsignat, Christi decaluationē. Vult enim Christum ante crucifixionem decaluatum. idque veteri more; quia nimirum consueuerint veteres: Cruciariorum decaluarē: in huius supplicij memoriam, Clericos in modum coronæ caput tondēre. Ità ille. Sed nescio an certâ fide. Quia apud Evangelistas qui sigillatim Christi passionem describere, nullum apparet huius decaluationis vestigium. Et Lipsius, eruditionis solidissimæ, & scriptionis accuratissimæ vir, in libro secundo de Cruce, referens quæ in Crucis supplicio affixionem antecedeant, non meminit nisi flagellationis & deductionis. Deductio comprehendebat duo, ludibrium & tormentum. Ludibrium in eo situm, quod crucem suam cruciarius ferre cogebatur: Tormentum, quia trahere, diuexare, & stimulis agere eum per viâ solebant. Nulla hic mentio decaluationis. Itaque eius fides penes Honorium sit.

Probabilior ea opinio est, quæ docet, ideo Clericis in coronam tonderi, quia S. Petrus apud exteras nationes Euangelium

*German.
Ep. Cöst.
in Theor.
ver. Eccl.*

22 DE VETERE CLERICORVM
prædicans ita tonsus fit. Sanè ignomi-
niæ causâ id fieri solitum, probant Acta
Ioannis Apostoli, quem in feruentis olei
dolum mittendum, Domitianus Im-
perator ad ignominiam totondit. Idem
ludibrium ab eodem Domitiano passus
est Apollonius Thyanæus, auctore Philo-
strato. Cyprianus quoque, testatur, dam-
natos ad metalla, semi tonderi consueuis-
se. Et Lucianus in Conuiu. describit Mo-
xionem *raso capite.*

Ep. 77.

Tertia ratio Coronæ Clericalis ad sig-
natur, iugis recordatio illius spineæ co-
ronæ, quam milites plectentes, capiti
Christi per ludibrium imposuerunt. Hanc
ob causam sanctum Petrum cæterosque
Apostolos fuisse tonsuratos, idque Eccle-
siæ faciendum tradidisse, auctor est Beda.

*De gest.
Angl. l.
5. c. 22.*

Si hîc obijcias tertiam & secundam ra-
tionem non satis cohærere, imò alteram
alterâ eneruari. Si enim Petrus cæterique
Apostoli in recordationem coronæ Do-
minicæ tonsurati; quomodo Petrus à Bar-
baris, Iohannes à Domitiano per ludi-
brium

brium attonsi? Deindè si hic ritus à memoriâ coronæ dominicæ, suæ institutionis sumpsit originem; quomodo subsistit ratio secunda, ita factitatum quia Petrus à Barbaris sic tonsus sit? Huic obiectioni oppono primò auctoritatem Illustrissimi Baronij, qui easdem rationes congerit. Deindè facile est dicere, non sic Apostolos caput sibi totondisse, vt rursus pili non succrescerent. Diceret ergo aliquis, probabili coniecturâ, in Petro & Iohanne, per pilorum succrescentiam coronæ vestigium abiisse. Quamuis contra ego opiner, ob apparens coronæ vestigui, Barbaros ansam sumpsisse, caput per ludibrium tondèdi, non forfice sed nouaculâ. hoc enim magis ignominiosum. Vnde Lucianus (vt iam dixi) Morionem describit, capite raso. Et in martyrum historijs plures leguntur ad turpitudinem rasi. quæriturque Optatus, Donatistas, Catholicis Sacerdotibus coronam rasisse, vt infra noto. Altera obiectionis pars, tantum scrupulus est, cum constet
Eccle-

Ecclesiam in suis ritibus, plures rationes attendere, quarum vna principalior sit, cæteræ accessoriæ. Exemplum obuium est in ieiunio quadragesimali, cuius obseruationem ducit Ecclesia in sacro officio, & SS. Patres in suis sermonibus, ab exemplo Moyfis, Eliæ, Christi. Addentes præterea rationem moralem, vt quasi vitæ nostræ decimas per quadragesimæ abstinentiam, Deo consecremus. De quâ lege Bellar. de bonis oper. l. 2. c. 16. Sit ergò verum principaliorem coronæ Clericalis rationem sumi à Christi Spineâ: nihil tamen prohibet, illam, de Petro per ludibrium raso, huic fieri accessoriâ. quâ nimirum moneatur Clericus suam coronam honorare; cuius occasione Princeps Apostolorum ignominiosè habitus, gauisus est dignum se habitum pro nomine IESV, contumeliam pati.

Quarta sit, demonstratio regalis in Ecclesia Sacerdotij. Retulit eam Isidorus & Honorius, locis suprâ citatis. De regali hoc Sacerdotio fusè agit Illustrissimus Baro-

Baronius Annalium tomo primo. ex quo quædam breuiter subijcio, pluribus acturus infra lib. 3.

Ad annũ
Christi
57. à nu.
13. vsque
ad 72.

Christi sacerdotium fore secundum ordinem Melchisedech, qui fuit simul Rex & Sacerdos, olim Dauid prædixit, & Apostolus in Epistola ad Hebræos est fusiùs interpretatus. Cum igitur Christus Rex atque Sacerdos omne iudicium à Patre suscepit, plenissimam nimirum iudiciariam potestatem; eandem simul cum Sacerdotio iungens, instituit (secundum quod Apostolus Petrus scripsit) in Ecclesia

Pf. 109.
ad Hebr.
6. & 7.

Regale Sacerdotium. Verum non sic quidẽ est regale Sacerdotium constitutum, & Sacerdotibus iudiciaria per Christum potestas collata, vt politicum regnum voluerit esse sublatũ. Quia vt dixit S. Chrysof.

Iuxta
Cæter &
aliorum
virorum
Doctore
interpretationẽ.
qui sibi
volunt
ab Apo-
stolo Ec-
clesia tri-
bus rega-
le Sacer-
dotium,
vt tamẽ
illud non
sit in
singulis,
sed in a-

Alij sunt termini regni, alij Sacerdotij: sed hoc illo maius est: neque enim ex auro aut gemmis estimari debet. Rex qua sunt in terra sortitus est: Sacerdotij ius à superius descēdit.

liquibus de Ecclesiã. Quomodo (inquit Salmeron in eum locum Petri) si quis dicat in rep. Romanã fuit consulatus & imperium: non quod in singulis quod nimis euident est; sed quod in aliquibus de illã repub. Vnde etiam Rib:ram ad cap. 1. Apocalip.

D

Regi

Regi corpora commissa sunt: Sacerdoti anima. Vnde post pauca. Sacerdotis thronus in caelis est collocatus, de caelestibus negotijs pronuntiandi habet auctoritatem: cum Sacerdotium à Supernis descendat, eiusque vinculi animam contingat, atque ad caelos usque pervadat. Ità Chrysof. Ad hæc ipsa respicit quod dixit Apostolus. Arma nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo. Potentia inquam, ad faciendum quod habet Psalmus, vindicta in nationibus. Ad alligandos Principes eorum in compedibus. Tales enim compedes (inquit August. in Psal. cit.) consolidat vobis Episcopi manus.

Ad hanc igitur istius regalis Sacerdotij eminentiam indicandam, voluit Ecclesia Clericos tonsurâ coronari. Quæ quidem potestas primariò residet in Episcopis (aliter tamen in Episcopo Romano, aliter in alijs, vt infra visuri) in cæteris verò aut participatione, aut quâdam subordinatione. Hinc apparet, quàm indignè & viliter Clerici illi de suo statu sentiant, qui tonsuram, ordinis sui insigne, erubescunt.

De

Degenerantes à maiorum suorū religiosā magnanimitate: quibus corona sua in tantā erat æstimatione, vt si quis enixius ab eis sibi rogandum aliquid putaret, hoc faceret interpellando eos, per Coronam suam. Vide S. Aug ep. 147.

Addo quintam rationem. Vt nimirum Clericus capilli resectione profiteatur se transire in familiam Domini. Consueuisse enim veteres ei capillum offerre, quem in parentem aut patronum eligebant, exemplo est Constantinus Pogonates, qui (vt refert Anastasius in vita Benedicti secundi) eidem Benedicto misit mallones siue cirros capillorum Iustiniani & Heraclij filiorum suorū. Quid enim hoc symbolo significare voluerit, ex Paulo Diacono datur intelligi, qui scribit, Carolum Principem Francorum, Pipinum filium suum direxisset ad Luitprandum, vt eius iuxta morem, capillum susciperet: *qui eius casariam incidens, ei pater effectus est.* Pius ergo Imperator mittens Benedicto Papæ mallones capillorum filiorum suorū,

28 DE VETERE CLERICORVM
voluit testatum facere , desiderare se vt
Pontifex filijs suis esset in peculiarem pa-
rentem.

Est aliud eiusdem rei exemplum apud
eundem Anastasium in historicâ præfatio-
ne ad VIII. Synodum. Vbi referēs admira-
bile studium Regis Bulgarorum ergà Ec-
clesiam Romanam , scribit , quâdam die
manu propriâ capillos apprehendisse , ac
cunctis videntibus legatis S. A. tradidisse,
dixisseque, *Omnes Principes, & cuncti Bul-
garorum populi agnoscant ab hoc die me fore
seruum, post Deum, B. Petri & eius Vicarij.*
Præscindere igitur capillum signum fuit
filialis obsequij: ac proinde Clericis con-
gruentissimum; quibus ex officio propriū
est in cultu Dei ministrare, & familiam e-
ius peculiari ratione constituere , sicut
Num. 3. scriptum est, *Eruntque Leuit & mei.* Ex hâc
specialiori ad Dei cultum deputatione,
originem trahit Clericorum exemptio à
iugo sæcularis potestatis , dicente ipso
Mat. 17. Christo Domino *liberi sunt filij.* De quâ
pluribus infra. Denique, vt insinuat Al-
mala-

malarius, per circulum Coronæ, monetur De Eccl.
off. l. 2. c.
5.
Clericus, ambulare in simplicitate cordis
sui, nihil fucatè, nihil dubliciter agere.

In seipso totus teres atque rotundus.

Ad hoc enim seruire circularem figuram,
argumento est: quod S. Augustinus iam ci-
tato Horatij versui, subijcit. *Nam neque
in animo quidquam boni inuenis quod sibi ex
omni parte consentiat quam virtutem: neque
in planis figuris, quam circulum.*

CAPVT VIII.

*Non fuisse veteribus in usurasuram. Et quid
de veterum barbâ?*

MONET autem Bellarm. Veteribus l. 2. de
Monach.
c. 40.
non fuisse in vsu rasuram, sed ton-
suram. Euidens est ex testimonio Pædago-
gi Christiani. *Pili (inquit) tondendi sunt,
non nouacula, sed tonsorū forficibus.* Clem. 3.
Ped. c.
11. Et Op-
tatus lib. con. Parmen. arguit Donatistas
quod Sacerdotibus Catholicis per vim
caput raserint, *cum (inquit) multa sint
exempla proposita, fieri non debere.* Et S.

D 3

Hieron.

In c. 44.
Ezech.

Hieron. docuit, Sacerdotes non debere comam alere, nec tamen radi; sed ita tonderi vt cutis tecta maneat.

Patres denique hoc argumentum tractantes, & Concilia Carthaginense & Tolletanum, non nominant rasuram sed tonsuram. non tamen ideo reprehendendus est mos huius temporis, quia nec radi vnquam prohibitū fuit. Neque in dubium reuocanda est Epistola decretalis Aniceti, quod præcipiat caput in modum sphaeræ radi: hoc enim admittit facilem interpretationem, vt radi idem sit quod demissè tonderi. Ita Binius in Notis ad citatam Decretalem.

In barbâ tondendâ aut promittendâ non fuit veterum Clericorum, vbiuis eadem consuetudo. Orientales enim barbati: Occidentales barbi-tonsi. De Orientalibus sufficienter probant quæ scribit Clemens in Pædagogo, vbi non tantum prohibet barbam velli, sed omninò vult eam nutriri. Et Christus barbam gessit.

l. 3. c. 3. Barbacapillus (inquit Nicephorus quando

de

de Christo ei sermo) *flauus non admodum demissus*. Apostolo Paulo barbam longiorem fuisse & densiorem, idem Nicephorus testatur. 1.2.6.37.

De Occidentalibus est apertum Gregorij VII. testimonium. *Occidentalis Ecclesie clerus* (inquit) *ab ipsis Ecclesie Christiane primordijs, barbam radendi morem tenuit*. Adsignat Honorius huius rasuræ mysticam rationem; vt nimirum vultus imberbis ducat nos in recordationem vocis illius dominicæ, *Nisi efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum calorum*. 1.8. Regist ep. 10.

Quare diuersa fuerit in Occidente quàm Oriëte huius rei obseruatio, causam reddidit illustriss. Baronius, quod Romæ (à quâ ob prærogatiuam S. A. cæteræ Occidentis Ecclesie hunc ritum mutuarunt) more receptum esset, vt plerique, præsertim honestiores, barbam raderent. Vnde notatur Adrianus, præter consuetudinem eorum qui præcesserant Imperatorum, barbam promississe ad occultandas faciei maculas. Quia igitur apud Genti-

In Germania anis ma l. 1. 06. 125.

Gentiles qui erant honoratiores, rasâ barbâ erant; Christiani quoque eum morem tenuerunt. Qui licet à laicis ferè reiectus sit, in Clero tamen vtcumque retentus est. Porrò semper vitio versum, barbam velle-
re, & vultui virili, superinducere faciem Eunuchinam . Vide Pædagogum Christianum loco citato.

CAPVT IX.

Coronam Clericalem, sicut & alios Ecclesiæ ritus Symonem amulatum. Satisfit obiectioni.

OBITER hic monèo, Tonsuram & Coronam capitis etiam à Gètilium Sacerdotibus vsurpatam. Simon Magus tonsuratos habuit discipulos ex auctori-
tate Bedæ. Et ad eos fortè respexit Honorius sup. Vbi meminit tonsuræ Magorum. Sed illa non erat circularis aut rotunda, sed ab aure ad aurem per medium caput. Sacerdotes Babylonij apud Baruch Pro-
phetam, capita & barbam rasi.

Cap. 6.

Sacer-

Sacerdotes Isis & Serapidis toto corpore. Vnde vocat eos Martialis, *Linigeros caluos*. Et Hieremias pluribus locis meminit eorum qui in comam erant attonsi. Hieron. ad c. 40. Ezech. c. 9. 25. 49. Atque his nostris sæculis, Sacerdotes Mexicanici caput in rotundum rasi. Quid ergo? Nunquid ideò cum Sectarijs coronam Clericalem superstitionis damnabimus? Nemo sanus hoc fecerit; aut cum coronâ, omnis externus Dei cultus erit ei ablegandus. Quid enim in vsum cultus Dei vera religio transtulit, quod sacrilega superstitio non vsurpauit? Facit hoc maligni Spiritus perniciousa superbia, & diuinæ maiestatis sacrilega æmulatio, quâ dixit. *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo*. Vnde de eo grauitè scripsit Tertull. *Ipsas quoque res Sacramentorum diuinorum in idolorum mysterijs æmulatur*. De prescr. c. 40. *Tingit & ipse quosdam, utique credentes & fideles suos: expiationem delictorum de lauacro repromittit. & sic adhuc initiant Mithra. Signat illic in frontibus milites suos; celebrat & panis oblationem*. Hæc & plura Tertull.

E

De

De Iuliano Apostata, insigni dæmonis organo, refert Sozomenus. *Christianos ritus in suam gentilitatem conatum inducere: & emulatum omnem Christianorum apparatus, Sacraria, lectiones, sedes alias altiores alias submissiores, formam precationum alternatim canendarum, canobia virorum & virginum, humanitatem erga pauperes, sollicitudinem in sepeliendis mortuis. &c.*

Leuit.
19.

Atqui, dicet quispiam Sectarius, male adlegari in quæstione coronæ Clericalis, dæmonis æmulationem. Neque enim qui prior est aut antecessit, posteriorem aut sequentem æmulatur; sed contrà. Iam verò pluribus ante Christiana tempora sæculis, dæmon Sacerdotes suos tonsurâ insigniuit; eâque circulari: indicante hoc Domini prohibitione, *Non attondebitis in rotundum comam*, more nimirum Sacerdotum Aegyptiorum. Non ergò dæmon æmulatus est Clericorum religionem, sed potius Clerici imitati dæmonis superstitionem? Resp. Obiectionē hanc æquè Tertullianum ac nos tangere. Sacrilegi enim
ij ritus

ET MONACHORVM HABITV 35
ij ritus in Mithræ sacris adhibiti, quibus
docet dæmonem ipsas res Sacramento-
rum Christi æmulatum, iam longè ante
Christum in vsu. Spelæum siquidem Mi-
thræ cum suis Sacris, Zoroastis inuen-
tum est. Vt ex Porphyrio notat Gy- ^{Syntag.}
raldus. _{7.}

Quomodo ergo in ijs dæmon Christū
æmulatus? Docet Iustinus tã in Dialogo
cum Tryphone quam Apolog. ad Anto-
nin. Pium. Dæmonem nimirum naturali
subtilitate, ac exercitatâ pluribus sæculis
sagacitate, multa ex Scripturis Propheti-
cis, de Christi regno eiusque institutis
cognouisse aut saltem suspicatum. Vnde
vt ei auctoritatem præriperet, ac venienti
fidē derogaret, multa eorū in suos honores
trāstulisse. exem. gra. Legerat in Genesi de
Messia venturo, *quod esset ligaturus ad vitē
pullum suum; & ad vineam asinam suam,
loturus in vino stolam.* &c. Vt ergo
quod auctoritate huius testimonij pri-
mâ facie videbatur posse significari, sibi
adrogaret, finxit, sub cuius nomine sacri-

36 DE VETERE CLERICORVM
legè coleretur, nescio quem Dionysium
vitis inuētorem, aut potius modi eam co-
lendi apud ignarum hospitem traditorē,
de quo vt Deo caneretur.

Virg. 2.
Georg.

Tibi Pampineo gravidus autumno.

Floret ager, spumat plenis vindemia labris.
Legerat apud Esaiam, Messiaē Matrem,
Virginem concepturam, & apud Psalmistā,
Eum in illam *sicut pluuia in vellus descensu-*
rum. Et en tibi fabulosam Danaen ab au-
reo imbre imprægnatam, & mox Persei
matrem. Nimirum hæc mater virgo erat,
primùm auro, dein viro corrupta. Lege-
rat item apud Psalmistam, *Exultauit vt*
Gigas ad currendam viam. Et ecce men-
dax ille veterator sistit tibi Herculem, Ioue
natū, Orbis peragratores, monstrorum
ferarumque domitorem, ipsoque patre
Ioue fortiorem. Vt ausus fuerit dicere de
eo Tragicus Seneca.

Fortius ipso genitore tuo.

Fulmina mittes.

Legerat apud Esaiam, *Deus ipse veniet &*
saluabit nos, tunc aperientur oculi cecorum,
tunc

tunc saliet sicut ceruus claudus. &c. Moxq; reperit pater mendacij quem supponeret, Aesculapium nimirum, & hunc Ioue natum, medicum peritissimum, omniumq; ægritudinum propulsatorem. imò (quando licet mentiri) mortuorum resuscitatorum. ita vt de eo scripserit Serenus.

*Tuque potens artis, reduces qui tradere
vitas*

Noſti, atque in calum manes reuocare ſepultos.

Venio ad Sacra Mitræ, quæ huius digressionis nobis cauſſam dederūt. Ac quidem Iuſtinus diſſertis verbis affirmat, ea dæmonem ex Eſaiæ cap. 33. hauſſiſſe. Porro verba Eſaiæ ita ſe habent. *Munimenta ſaxorum ſublimitas eius, panis ei datus eſt, aqua eius fideles ſunt.* Munimenta itaq; illa ſaxorum (auctore Iuſtino) tranſtulit dæmon in Mithræ ſpelæum, in rupe non arte ſed naturâ factum. Ex eo verò quod ei *panis datus eſt*, inſtituta in Mithræ Sacris *panis oblatio*. Et quia *aqua eius fideles ſunt*. Hinc apud eoſdē Mithræ Sacerdotes *tinctio*, & *de lauacro deli-*

38 DE VETERE CLERICORVM
delictorum repromissa expiatio.

Congerit Iustinus eodem cum Tryphone Dialogo plures alias Scripturas, ex quibus dæmon futuræ Christi Ecclesiæ Sacramenta subodoratus est, adeoque æmulari conatus. quas tu lector apud eum vide.

Quod ad tonsuram Clericorum attinet, certum est tam Clericos quam Monachos à veteribus Nazaræis eius accepisse exemplum; aut, si mauis, in Nazaræis tanquam typo & figurâ eam præcessisse. Iam olim ergò, dæmonis, siue Aegiptij, siue aliarum gētium Sacerdotes, coronam Clericalem æmulati sunt. Si contrà respondeas. Esto. Fuerint Nazaræi tonsurati, nunquid ideò coronati? Optimè. Hoc ergò habemus tonsuram in cultum Dei religiosè adhiberi. Quare verò Clerici in rotundum tondentur pluribus rationibus docui superius. Tu eas ibi, si lubet, vide. Neque quidquam facit Scriptura contrà adlegata. *Non attondebitis in rotundum comam.* Suprà enim paucis insinuauit, Septuaginta
inter-

interpretes, qui indubiè linguã Hebræam optimè calluerunt, suã interpretatione etiam, sensum illius Scripturæ tradidisse, quando verterunt. *Non cinninabit is comam.* Non ergo hãc Scripturã, corona in capitis vertice vetita; sed verius capillitium calamistratum, siuè calamistris in cincinnos rëflexum. Hoc enim, vt dixi, molle & probrosum, adeoquẽ dæmoni gratum, vt quandoque Cincinnatuli nomen vsurparit, vt auctor est Cælius. Sed demus hãc Scripturã verticis coronam prohiberi: dicemus præceptum fuisse ceremoniale & temporale, ac in odium latum idololatrarũ Sacerdotum, qui hoc ritu tondendi, deos suos se censebant honorare; existimantes eos delectari figurã rotundã & orbiculari. Vtpotè omnium capacissimã & perfectissimã. Sed temporale, inquam, fuit quomodo pleraque illius legis. Vnde neque hodie obligãt. Nunquid enim nostri Sectarij abstinent à Nefrendibus, aut pernas, petafones, farcimina à mensã suã cogunt exulare, quia

l. 3. c. 19.

Leuit. c.
11.

quia scriptum sit: *Sus, qui cum diuidat un-*
gulam non ruminat, huius carnibus non ves-
cemini? Non credo. Existimo enim etiam
apud eos tales inueniri amicos de quibus
diceret lepidus Poëta.

Aprum amat, & nullos, & sumen, & o-
strea, non te.

CAPVT X.

Non fuerunt omnes veteres Christiani pal-
liati. sed vsi veste cum Gentilibus indis-
creta.

REdeoque in semitam, & transeo ad reli-
quum habitum. Et quidem Chri-
stianos vniuersim, vbi iam religioni no-
mē dederāt, consueuisse abiectā togā in-
duere palliū (vnde in eos Paræmia, Itane
de toga ad pallium) sensit quandoq; Baro-
nius, ac plures alij. Sed hanc suam opinio-
nem postea correxit Annalium tomo 2.
Vbi pluribus probat, primos Christianos
vfos veste cum Gētilibus indiscretā. Nec
poterat pallium ab eis adsumi quasi in tes-
feram

Correg.
Baron.
Annal.
tom. 2.
anno
197.
Pamel. in
lib. de
pallio. &
in eundē
Io. Mer-
curus.
Molanus
de Canō.
l. 3. c. 8.

feram Christianæ religionis, cum eo vterentur non solum Gentilium Philosophi, sed etiam quilibet artium liberalium professores. Et est apertum D. Cypriani testimonium. *Nos, inquit, Philosophi non verbis, sed factis sumus: non vestitu Sapientiam, sed veritate proferimus.* In eandem sententiam dixit Mimitius, *Nos non notaculo corporis, sed innocentia ac modestia signo, mutuo facile dignoscimus.* Addo S. Aug. nihil, inquit, *ad civitatē Dei pertinet quo habitu vel more viuendi, si non est contra diuina præcepta, istam fidem quâ peruenitur ad Deum, quisque sectetur: unde ipsos quoque Philosophos quando Christiani sunt, non habitum vel consuetudinem victus, quæ nihil impedit religionem, sed dogmata falsa mutare compellit.*

Id. bono patient.

In Olla- uio.

De ciuit. l. 19. c. 19.

Supponimus ergò, primis Christianis fuisse cum cæteris vestem communem, ac pro nationum diuersitate diuersam. Romani enim Togati, iuxta illud.

Romanos rerū Dominos, gentēq; togatā;
quamuis in exordio Christianismi,
F vsus

42 DE VETERE CLERICORVM

Elect. l. 1. c. 3.
Deut. 22 Apud D. Hieron.
Gen. 39.
 vñus togæ multum defecerat, vt docet Lipsius. Iudæi, Græci, Aegyptij palliati. De Iudæis probat illud Scripturæ. *Funiculos facies in fimbrijs per quatuor angulos pallij quo operiris.* De Græcis illud è triuio in Monachos palliatis: *Impostor & Græcus.* De Aegyptijs historia Iosephi in Aegypto degentis, *qui relicto in manibus Domina pallio fugit.* Et inter exempla legimus (inquit Lipsius) *Rabirio posthumo publicè in iudicio obiectum, quod in gratiam Aegyptij Regis, sumpto pallio, posuisset togam.* Atque ita in varijs Gentibus variæ Christianis vestes.

C A P V T XI.

Quis veterum Clericorum habitus.

Difficultas est, an saltem Clericis non fuerit peculiare indumentum Gentilibus adhuc imperantibus? Anicetus

nicetus Papa videtur adfirmare, in Floruz
Anicetus
Marco-
Aurel.
Imperas. Decretali citatâ, *Sicut discreti* (de Clericis loquitur) *esse debent in conuersatione, ita et tonsurâ et habitu discreti debent apparere*. Difficile tamen creditum est, tempore persecutionum, vsos fuisse habitu apud Gentiles inusitato & insolente. Hoc certum, fuisse quam communis vulgi magis grauem ac compositum, & fortè oblongiorem ac talaris; vnde in Actis Albani Martyris, Caracalla nominatur. Passus est
sub Dioc.
Vide Sur.
22. l. 17.

Erat autem Caracalla vestis talaris, quam quia populo largitus est Antoninus, Seueri filius, Caracallæ cognomen accepit. Habitum B. Cypriani habes descriptum apud Pontium eius Diaconum, qui de Cypriano se ad passionem parante, scribit.

Primum exuisse lacernum Byrrhum. Inde verò spoliasse se Dalmaticâ, aut vt alia acta habent, tunicâ: ac in lineâ remansisse. Hunc S. Cypriani habitum Annal.
1070 t.
ad ann.
261. etiam alijs Episcopis tribuit Baronius.

Ex his, inquit, antiquitatis monumentis, qualis esse solet Episcoporum habitus probè possumus intelligere. Disertè enim nominant, Lineam, Dalmaticam, Byrrhum. Et quantum ad Lineam attinet nemo tam hebeti est ingenio, vt per eam significari credat interulam, quâ supra nudum induimur. Non enim decebat decorem Sacerdotalem, Cyprianum ad interulam vsque nudari; præsertim cum ad hoc non cogeret Magistratus nec carnificina functio postulare. Quid enim ad capitis truncationem necesse erat ad subuculam vsque exui, cum præsertim de eo nullum extet exemplum? Linea igitur Cypriani alia non fuit, quàm commune illud Episcoporum lineum indumentum, quod Ephod alij dicunt, Itali, *Rochetto*.

Lineam sequitur Dalmatica. Quæ genus vestis, ita dicta quòd primùm in Dalmatiâ texta. Indumentum etiam Regibus vsitatum. Vnde apud Lampridium Commodus Imperator scribitur Dalmaticatus, & apud Capitolinum Imperator per-
tinax.

ET MONACHORVM HABITV. 45
tinax. Cum autem Dalmaticæ quædam
essent chyrodæ, siue manicatæ, quæ-
dam sine manicis, Dalmaticam Cypriani
fuisse sine manicis, docent alia eius acta
quæ pro Dalmaticâ tunicam posuerunt.
Est enim tunica vestimentum sine manicis,
inquit Non. Marcell. Plura de Dalmaticis
vide apud Baronium. Tertia Cypriani ve-
stis, lacernum Byrrhum. Ac primùm quod
pertinet ad lacernum, si Ethnicos consu-
las, reperies illud breue indumentum fuis-
se ad arcendam pluuiam: atque ad hume-
ros brachiaque tegenda fuisse compo-
situm, docet Festus.

*In nota
ad mar-
tyrolog.
31. Maij.*

C A P V T XII.

*Quid Byrrhus. varia vocis illius
interpretationes.*

Difficiliore est Byrrhi explicatio. Qui-
dam volunt hâc voce significatum
lacernæ seu lacerni colorem. Nam notat
Festus Rufum colorem antiquis dictum
Burrhum. *Vnde & homines à potatione ru-
bentes,*

F 3

bentes,

46 DE VETERE CLERICORVM
bentes (inquit) *Burrhos vocamus*. Lacer-
num igitur Burrhum iuxta hanc inter-
pretationem, idem quod rufum.

Alij Byrrhum interpretantur sericum.
Ita Zonaras & Theodorus Balsamon, in-
terpretantes canonem 12. Concilij Gan-
gren. his fauet titulus in Codice Iustinia-
ni. *De vestibus holoberis*. Holoberæ enim
vestes iuxta Scholium Gottofredi, totæ
sericæ. Incerta tamen hæc opinio. præ-
fertim cum ex testimonio S. Augustini
constet, Byrrhos alios fuisse pretiosiores,
alios viliores. Deindè titulus in Codice
Iustiniani iuxta alios, non est, de vesti-
bus Holoberis, sed Holobaris, secundum
Bartholum; id est ob intextum aurum
grauibus. *βαγος* enim græcis; Latinis, gra-
uis, ponderosus: Aut (vt placet Alciato)
Holobryzis. eo quod totæ ex auro obryzo.

Tertiò, Lipsius in Amphitheatro, Byr-
rhos reponit inter pilleos, referens illud
Vopisci de Carino Imperatore *Donati ab*
Atrebatibus Byrrhi petiti, donati Byrrhi
Canusini. Sed cogimur à Lipsio recedere,
cum

cùm suprâ ex eius auctoritate, veteres tam Clericos quam laicos nudo capite adseruerimus: Byrrhus autem fuerit quotidiana Clericorum vestis.

Molanus quoque censuit Byrrhos seruijsse capiti tegendo, quia hoc faciunt Byrrhetâ. Sed respondeo. Eâdem ratione admittendum fore, veterum pallium capitis indumentum fuisse, quia hoc palliolum erat. Palliolum enim seruijsse capiti tegendo docent exempla quæ retulit Lipsius ac breuiter hic subiicio. Suetonius de Claudio, *Ob valetudinem, gladiatorio munere, nouo more, sedit palliolatus.* Quintilianus verò *Palliolum, sicut & fascias, & focalia, sola excusare potest valetudo.* Denique Seneca, *videbis quosdam graciles, & palliolo ac focali circumdatos.* Quomodo ergo palliolum capitis tegmen erat, non tamen pallium; ita byrrhetum, non byrrhus.

Quartò Alciatus, ex auctoritate Suidæ, Byrrhū interpretatur ἐπεσεν δα, id est, *sagū vestemue qua supra alias induimur.* Cui accedit Baronius, Qui lacernum Byrrhum explicat

*l. i. Pre-
termiff.*

Binius in
Notis ad
Concil.
Gangr.
Rosov.
in Ono-
mast.

explicat, Byrrhum per modum lacernæ compositum, vt nimirum fuerit species quædam lacernæ. Baronium sequuntur Binius & Profvenda. Qui addit in Glosfario veteri Camberonensi, Byrrhum explicari per *pallium villatum, aut mantellum fimbriatum*. Confirmat Baronij sententiam etiam nunc durans Episcoporum habitus. Vnde post descriptas Cypriani vestes subdit citatus Baronius, *hoc genere indumenti videmus hodie vti S. R. E. Cardinales, atque Episcopos illos qui ex regularibus ad illam dignitatem prouecti sunt. Illi enim post vestem superinduunt lineam, & desuper solutam tunicam; & tantum humeros brachiaque tegens, lacernum Byrrhum.*

Quod ad inferiores Clericos attinet, habuerunt quoque illi lineam & Byrrhum. Ac quidem de Clericis S. Augustini est res indubitata. Disertè enim id adfirmat in Sermone de Communi vitâ suorum Clericorum.

Nemo (inquit) det lineam aut Byrrhum, nisi in communi, de communi accipiam mibi ipsi.

ipsi. Ergo tam ipse Augustinus quam eius Clerici in Lineâ & Byrrho. Hoc habitu etiam nunc vtuntur Canonici Regulares in Belgio, *qui vel solus* (inquit Rosvveida) *eos ex S. Augustini instituto esse declarat.*

Quid? inquires, S. Augustinus in Lineâ & Byrrho? Nullane ergò fides S. Ambrosio testi oculato ac supra omnem exceptionē, qui expressis verbis cucillum ei tribuit & quidem nigrum? *Novum Christianum, novis vestibus, cucullâ nigrâ induimus, cingulo ex corio nos ipsi præcinximus.* Quid apertius?

*Serm. de
convers.
S. Aug.
est inter
Ambrosianos
92.*

CAPVT XIII.

*Digressio de habitu aut veste S. Augustini.
& responsum motis contra eam obiectio-
nibus.*

REquirit hæc obiectio breuem disputatiunculam de habitu & instituto S. Augustini, quam hîc infero.

Ac quidem quod de eius habitu ex Ser-mone S. Ambrosij adlegatum est, nullius omninò momenti esse nimis evidens est:

G cum

50 DE VETERE CLERICORVM
cùm ex eruditorum iudicio hic Sermo
Ambrosij non sit, sed hominis *mendacis ac*
impostoris, auctore Baronio. Quid enim
magis falsum est, quam Augustinum fuisse
Carthaginiensem, & è pagano Christianum,
quæ iste Sermo adfirmat? Deinde,
Quid magis absurdum, quam Augustinum
recens baptisatum nigro cucullo induere,
cùm in veteri Ecclesiâ moris inviolabilis
fuerit, recens baptisatos albis vestire?
faceffat ergò ille quisquis est tenebrius.

Annal.
tom 4
ar. 388.

Sed vrgetur vltteriùs. S. Augustinus
instituto Monachus fuit, atqui vestis mona-
stica pulla est, ac inter cæteras sui partes
cucullum habet, vt ipsi infrà latius de-
clarabimus. Monachum fuisse docet Pe-
tiliani exprobratio, quâ obijcit Augusti-
no; primùm ab eo hoc genus vitæ in A-
fricâ institutum. Ac frequentem fuisse
eam calumniam, indicant verba S. Au-
gustini. *Quid ergò (inquit) dicunt, qui nobis*
insultant de nomine Monachorum?

Vide Au-
gustin.
l. 3. cont.
epist. Pe-
sil.

in Psal.
33.

Adde, titulum *Serui Dei*, quo seipsum
mox à baptismo S. Augustinus nuncupat;
pecu-

ET MONACHORVM HABITV. 51
peculiarem ijs qui vitam monasticam pro-
fitentur.

Denique monachū fuisse probat Regu-
la monastica per eum Simpliciano accius
fratribus præscripta, neque enim est ve-
rosimile eum id præscripsisse quod non di-
dicerat.

Lancelot.
l. 2 vita
S. Aug.
cap. 7.

Vt hic explicē quod sentio, primò Le-
ctorem rogo, ne quid existimet me spiri-
tu contradictionis, aut contentionis adse-
rere. Odi enim *animositates illas & pug-
nas verborum*, iam olim per Apostolum
præindicatas. *Et si quis videtur contentio-
sus esse, nos talem consuetudinem non habemus.*
Sed existimaui in re obscurâ cuique
liberum esse in suo sensu abundare. Ac
malui Augustinum de se, discipulum de
Magistro loquentem sequi, quàm quem-
vis alium.

Vide etiā
quæ in-
frā dici-
mus p. 3.
huius
libri.

.Cor.
12.
1. Tim. 6

Dico igitur primò. D. Augustinum
mox à conuersione, concepisse quidem
animo propositum ineundæ vitæ mona-
sticæ propriè dictæ; qualem nimirum du-
xerat magnus ille Antonius, in cuius ex-

G 2

emplum

Confess.
l. 8. c. 6.

ultimo

emplum sibi per Potitianum propositum
mirabiliter exarserat : nunquam tamen
(Deo aliò vocante) executum esse. Ducor
testimonio ipsius Augustini , qui de se in
decimo Confessionum scripsit. *Conterritus peccatis meis & mole miseria mea agita-
ueram in corde, meditatusq; fueram fugam
in solitudinem : sed prohibuisti me, & con-
firmasti, dicens. Ideò pro omnibus Christus
mortuus est, ut qui viuunt, iam non sibi vi-
uant, sed ei qui pro omnibus mortuus est.*
Quæ verba videntur præ se ferre, cogitasse
quidem S. Augustinum adsumere insti-
tutum Monachorum, quibus in more est,
*Psal. 54. elongari, fugere, manere in solitudine: sed sen-
3. Cor. 1. sisse aliò urgere Christi charitatem : ad cu-
ram nimirum & lucra animarum. Vnde
in nullo libro, qui eius extra controver-
siam sit, inuenitur Monachum se vocare,
aut illius vitæ professoribus se iungere:*
*Epist. 76. quin contra in Epistolâ ad Aurelium, di-
fertis verbis à monachis se discernit, &
Clericum profitetur. Nimis, inquit, do-
lendum est, si ad tantam superbiam mona-
chos*

nachos surrigamus, & tam graui contume-
 liâ Clericos dignos putemus, in quorum nume-
 ro nos sumus. Et ne quem moueant Ser-
 mones ad fratres de Eremo, monendum
 censui Lectorem rudiorem, eos non esse S.
 Augustini. Ab eruditis enim iam dudum
 vt spurij proscripti sunt. Ac eorum Au-
 ctor Baronio viro profundissimi iudicij,
frigidus fictor, fabulosa ac delira effutens Ad ann.
385.
*somniator, & portentosorum mendaciorum
 blatterator,* dicitur.

Et vt argumentum contrariæ opinionis
 in ipsos aduersarios retorqueamus: Non
 tantum ob Petiliani obiectionem Augu-
 stinus Monachus adserendus non est: sed
 contrâ, ob Augustini responsionem, mo-
 nachus negandus est. Sit ergò verum, vo-
 luisse Donatistam illum, genus monasticæ
 vitæ per Augustinum in Africâ institu-
 tum: sed id voluit falsò. *Nam qui hoc di-*
cit (inquit ipse Augustinus respondens)
omninò quale sit nescit, aut toto orbe notissi-
imum nescire se fingit. Quasi diceret. Mani-
 festam esse in eâ Petiliani obiectione in sci-

*Quando
 Augu-
 stinum
 nego mo-
 nachum
 semper
 intelligo,
 principa-
 liori in-
 stituto, à
 quo su-
 menda
 denomi-
 natio, &
 in quo
 vis argu-
 menti
 sit.*

54 DE VETERE CLERICORVM
tiam aut malitiam: cum res ipsa & facti e-
uidentia Augustinum doceret Clericum:
ac multum distare inter Monachum &
Clericum, esset toto orbe notissimum. Et
quod aliqui addunt, etiam à Secundino
Manichæo, nigras ei vestes exprobratas;
huc vsque non adducor vt credam: quia
nihil tale in Epistolâ Secundini reperi-
o. Monet quidem in suâ Epistolâ Secundinus
Augustinum, vt caueat, ne aut cum fatuis
virginibus regno excludatur, aut cum ho-
mine qui se conuiuio nuptiali nigris vesti-
bus ingesserat, proijciatur in tenebras ex-
teriores: sed quid hoc ad intentum? Aut
quæ consequentia, Secundinus Mani-
chæus, hominē non indutū veste nuptiali,
interpretatur indutū nigrâ veste, ergò Au-
stinus erat in nigrâ tunicâ & cucullo?
Nihilò magis me mouet adlegata de Mo-
nachorū nomine per hæreticos facta insul-
tatio. Quia non est facta soli Augustino
(quomodo aliquid probaret) sed vniuer-
sim omnibus Catholicis. Quomodo etiã
hodie, de nomine Paparum, Monachorū,
Iesui-

Iesuitarum, Catholicis insultant Hæretici. nimirum, patrem sequitur sua proles. Sed nūquid ideò omnes Papæ, Monachi, Iesuitæ? Titulus quoq; *Serui Dei*, nihil huc vsque me cogit, vel ob solā hanc S. Augustini auctoritatē, qui hoc elogio honorat Simplicianum, nō Monachū sed Ecclesiæ Romanæ clericū, auctore Baronio, teste irrefragabili. Adde exēplū alterum, Nepotis S. Augustini; quē ipse S. Pater *Seruū Dei* vocat, cū esset Clericus Subdiaconus Ecclesiæ Mileuitanæ. Fateor quidē cōmuni hoc epitheto significatos monachos: ita tamen vt eis quoq; cōmunicatum fuerit, qui cōtēptā felicitate terrenā, relictā spe huius sæculi, & facultatibus proprijs Ecclesiæ aut pauperibus erogatis, Deo in Clericatu, aut in statu laicali, etiā nullā emissā professione monachicā, militabant. Exemplum sit B. Ludgerus quem eius Acta frequenter titulo *Serui Dei* honorant, tribuuntq; ei omnē monasticæ vitæ disciplinā exercitationesq; asceticas; quāuis vt eadē Acta loquuntur, *nunquā regularē professionē fecisset;*

sed

*18. Com.
f. 6. 1.*

*Serm. 2.
de cōmuni
ni vita
Cleric.*

Exemp.
225.

sed sub canonico habitu, Monachorū vitam perfectè implet. Exemplum prætereà sit, Pinianus, cuius sanctissimam ad seruitutem Dei conuersionem, Augustinus magnificè prædicat. Si in me (inquit) dilexerunt Hipponenses, quod audierant, paucis agellulis contemptis, ad Dei liberam seruitutem fuisse conuersum: quanto flagrantius in nostro Piniano amare potuerunt, tantam mundi huius cupiditatem, tantas opes, tantam spem, tantà conuersione superatam atque calcatam? Nec tamen tunc Pinianus monachus erat, sed adhuc cum vxore cōtinenter tamen, viuebat. ac tunc demùm monachus effectus, quando ex Africâ Ierosolymam, Ierosolymâ in Aegyptum, Aegypto rursum Ierosolymam peregrinatus est, vt docet Baronius. Fateor, antea vixisse vt monachum, si spectes mundi ac deliciarum contemptum. Fecit id quoque B. Ludgerus, ac mox à conuersione fecisse S. Augustinum omninò contendimus. Sed aliud est vt monachum viuere, aliud propriè habitu & professione monachum esse.

Baron.
anno
519.

esse. Taceo, quod Sanctus Augustinus, Clericos suos frequenter & passim vocat Seruos Dei. Clericos, inquam, suos, de quibus, dixit, *volui habere in ista domo Episcopi mecum monasterium Clericorum*. Ita eos vocat in Sermonibus quos de eorum vitâ habuit ad populum: In actis per Notarios exceptis de Eradij electione, in Epistolâ ad Albinam & alibi. Hoc interim illis Clericis erat peculiare, quod clericatui iunxerant monasticen, vt infrâ doceo.

*Serm. x.
de cōmissio-
ni vici
cleric.*

*Acta illa
habet
ep. 118.
ep. 225.*

Atque vt animi mei sensum de Augustini vitâ per triennium post conuersionem transactâ, aperiam: censeo (paratus à quouis æquo iudice corrigi) talē tunc vitam egisse, qualem ex parte conceperat iam ante conuersionem, & breuiter descripsit Confessionum suarum libro sexto. *cap. 19.*

Multi, inquit, amici agitaueramus animo, & colloquentes ac detestantes turbulentas humana vitæ molestias, penè iam firmaueramus, remoti à turbis ociosè viuere: id otium sic moliti, vt si quid habere possemus, conferremus in medium; unamque rem familiarem

H

con-

58 DE VETERE CLERICORVM
constarem ex omnibus. ut per amicitia sinceritatem, non esset aliud huius, aliud illius, sed quod ex cunctis fieret unum, & uniuersum singulorum esset, & omnia omnium. En vitam ab Augustino nondum Catholico sed verius Academico meditatam, iuxta Platonis fortè placita: & mox à conuersione, non Platonis sed Christi & Apostolico exemplo executioni mandatam. Quam eius vitã paucis insinuat Ecclesia quando de eo canit, *Post mortem matris reuersus est Augustinus ad agros proprios, ubi cum amicis, ieiunijs & orationibus vacans scribebat libros & docebat indoctos.* In quibus agris iam communibus per triennium constitutus mansit, auctore Possidio. Ut meritò à Volaterano ac quibusdam alijs recedamus, qui ei, in nescio quã solitudine aut nemore, sine firma aliqua authoritate, monasterium ædificauerunt. Quis enim non dicat potius credendum Augustini discipulo, testi oculato, ac per annos quadraginta contubernali, quam ei qui & ætate fuerit recentior & authoritate

tate

tate infirmior? Hæsit ergo in isto suo rure paterno per triennium, quærens interea locum monasterio idoneum. Habebat enim (vt dixi) vitæ monasticæ ineundæ propositum. Docet ipse in Sermone primo de vita suorum Clericorum. *Iuuenis, inquit, veni ad istam ciuitatem, & querebam ubi constituerem monasterium. Spem quippè omnem sæculi abieceram.* In quo monasterio non exstructo sed extruendo, sperauerat commilitonẽ habere ciuem illum Hipponensem; cuius lucrandi gratiã Hipponem venerat, quando B. Valerius nihil tale suspicantem, & reluctantem in clerum adoptauit, & presbyterum ordinauit.

Insinuat ipse in Epistolâ ad Valerium ^{ep. 146.} his verbis. *Tunc ordinatus sum cum de ipso actionis tempore ad cognoscendas diuinas Scripturas cogitarem, & sic nos disponere vellemus, vt nobis otium ad hoc negotium esset.*

Cogitabat ergo Augustinus, quando inopinatò ordinatus est, vitam siue

H 2

sanctum

60 DE VETERE CLERICORVM
sanctum otium monasticum, sed nondum
in eo erat.

Infirmum quoque argumentum pro
adstruendâ Augustini nigrâ veste sumitur
ex regulâ monasticâ Simpliciano ac eius
fratribus per Augustinum præscripta.

Pauci enim hoc adsumptum admis-
suri sunt. Quis enim credat hominem se-
nem in scientiâ tam sæculari quam Eccle-
siasticâ versatissimum, & *longâ ætate in
tam bono studio sectanda via Dei multa
expertum, multa edoctum* (sic de eo loqui-
tur ipse S. Augustinus) suscepisse regulam
viuendi ab homine iuvene, in fide recens
iam renato, in Scripturis adhuc rudi, in
via disciplinæ religiosæ nouitio? Autho-
res siquidem huius opinionis regulam
Simpliciano dictatam volunt ab Augusti-
no in Italia adhuc agente, & mox à ba-
ptismo. Præterea quis sibi facilè persua-
ferit hominem neophytum, & quem
Apostolus vetat Episcopum fieri, *ne in su-
perbiam elatus in iudicium incidat diaboli,*
præsumpsisse docere doctorem Episcopo-
rum?

lib. 1.
Confess.
cap. 1.
Vide S.
Ambros.
ep. 2. qua
est ad
Simpli-
cianum.

ET MONACHORVM HABITV. 61
rum. Hoc quippè erat Simplicianus: mis-
sus nimirum Româ Mediolanum à Papa
Damaso, futurus Ambrosio in Episcopalis
officij tyrocinio director & instructor. ^{Baron.}
Vnde eum S. Augustinus vocat, *Patrem* ^{sup.}
in accipiendâ gratiâ Dei Episcopi Ambrosij. ^{l. 8. c. 3.}

Nemo tamen existimet ob ea quæ iam
diximus, velle nos negare, Augustinum
authorem fuisse, monachismi in Africam
inuecti, ac ibidem copiosè propagati:
Item, fuisse eum aliquo in sensu Mona-
chum. Fuit enim Monachus qualis Euse-
bius Vercellensis: iunxit enim Clericatu
monasticen. De quo latiùs infrâ suo loco.
Auctor fuit Monachismi in Africâ, quo-
modo Athanasius author eiusdem in occi-
dente. nimirum institutum monasticum
quod Romæ, Mediolani, & alibi vi-
derat, ac ipse concupierat prædicando,
commendando, fouendo, nutriendo,
atque autoritate Episcopali dirigen-
do. Ità enim quotidie loquimur quan-
do dicimus: Talem Episcopum Diæ-
cesi suæ inuexisse Patres Franciscanos,

H 3

non

non quia illius instituti conditor, sed quia aut locum ædificando monasterio adsignavit, aut ipse ædificauit: item, instituisse Patres Societatis, quia eo vocauit, quia primum collegium struxit, quia prædijs, redditibus dotauit. Quæ omnia illis temporibus verissimè Episcopis tribuebantur. quãdo ignota Monachorum ab Episcopi iurisdictione exemptio: quãdo Episcopus proprijsimè Monachorum prælatus, Doctor, nutritor. *Erat* (inquit S. Augustinus) *Mediolani monasteriũ plenum bonis fratribus sub Ambrosio nutritore, & non noueramus*. Quæ vltima verba observet lector. Sunt enim qui existimēt huius monasterij Monachũ fuisse Simplicianum: sed falluntur. Iam enim antea adierat Augustinus Simplicianum, iam ei narrauerat circũitus errorum suorũ; nec tamen Ambrosij monasterium nouerat. non ergo in eo monasterio Simplicianus. Et quod amplius est. Nec ipsum institutũ monasticũ Augustinus tunc nouerat. Docet ipse, imò veriùs inculcat. Et verba refero. *Ortus est sermo narran-*

S. Conf.
cap. 8.

Confess.
l. 8. c. 1.

sup. c. 6.

narrante Potitiano de Anthonio Aegiptio Monacho, cuius nomen excellēter clarebat apud Seruos tuos, nos autē vsque in illā horam latebat. Indē sermo eius deuolutus est ad monasteriorum greges, & mores suaueolentia tua, & vbera deserta Eremiti, quorū nos nihil sciebamus. Apertissima cōfessio est. Vt mihi mirum sit potuisse viros eruditos sibi persuadere, Simplicianum rogasse Augustinum iam recens baptisatum vt scripto sibi suisque traderet aliquam viuendi normam, qua veterum Monachorum consuetudini foret accommodata. nō quod diffitear, hęc omnia ab Augustino mox à conuersione etiam ante baptismum perscrutata. sed docente non discente Simpliciano, ad quem perre-

Lancelot.
lib. 2.
vita
S. Aug.
cap. 7.

S. Conf.
cap. 1.

xerat vt proferret cōferenti secū astus suos, quis esset aptus modus sic affecto, vt ipse erat, ad ambulandum in via Dei, in quā alius sic, alius sic ibat. Atqui (inquiunt) frequēter S. Augustinus in Schemate & habitu nigro, quali hodie vtūtur Eremitæ Augustiniani, per visionē pluribus apparuit. Sed (vt pace eorū dixerim) infirmū hoc argumentū est.

Ac

Ac obseruo, Christum, Deiparam, aliosq; Sanctos viuentibus apparentes, quandoque præter corporalem quam oculis ingerunt speciem, intendere habitu suo alicuius mysterij significationẽ: quandoque autem nudam sui cognitionem.

Vbi primum intendunt, certum est ex huiusmodi apparitione nihil posse concludi, de habitu quem hic in carne gestarunt. Neque enim ideo Christus habitu peregrini incessit quia talis discipulis in Emaus euntibus apparuit. *Sed hoc Dominus egit* (inquit D. Gregorius) *foris in oculis corporis, quod intus apud ipsos agebatur in oculis cordis*. Peregrina nimirum de se cogitantibus, peregrini speciem exhibuit. Petro Alexandrino Christus in tunicâ scissâ per visionem adfuit; quam tamen nec ipsi milites sciderant, quia inconsutilis erat. Sed in tunicæ scissione detestanda Arrij hæresis præsignata est, Ecclesiam diro schismate paulò post diuisura.

Ioan. 19.

Si secundum intendunt: nec tunc in habitu eo, quo viuentes hîc vsi fuere, necesse

cesse

cesse est eos apparere. sed eo qui familiaris sit, ac internosci possit ab eis quibus apparenti tali nimirum, quali eis visi in picturis aut statuis. Ita virgo Deipara frequentius visa in cultu reginæ ac habitu splendidissimo; quandoque in veste religiosa, & ferè tali quali multæ vtuntur Sanctimoniales. nimirum talem multæ eam exprimunt picturæ. Fateor igitur, S. Augustinum in veste nigrâ quandoque apparuisse, quia cum tali habitu Eremitæ Augustiniani, in suarum Ecclesiarum picturis soluerunt iamdudum exprimere.

Et quam multa transiere sæcula, quibus passim S. Augustinus pingitur ad litus maris meditabundus, cum adstante sibi puerulo, nitente totum mare in effosam à se scrobem transportare? Hanc tamen picturam Molanus confidenter reprobat. Molanus inquam, cuius eruditio-

Lib. 2. de picturis.

In praecapitulo de Martyrolog. cap. 2.

nem tãti fecit Cardinalis Baronius, vt dixerit, de eius scriptis *nec breuem scedulam deperire æquanimiter se passurum*. Si tamen à picturis & imaginibus authoritas peti-

I tur,

refert
Iohannes
de Bri-
xel. in
venato-
torio
Carn.
reg.

tur, *Eatur* (inquit Dominicus in suo defensorio) *ad antiquas imagines ante annos ducentos depictas & videbitur Augustini imago, nec scapulare, nec cucullam habere. Eatur Romam in Basilicam S. Mariæ maioris, & verum me dixisse comprobabitur. Et si tanta via tedeat. Eatur Mediolanum, in B. Ambrosij dignissimum templum, & videbitur me dicere verum.*

op. 248.

Si quæras. Quali ergo habitu monachi illi vsti, quos Africæ Augustinus invexit? Respondeo . Tali quali S. Fulgentius, de cuius veste quædam inferius noto. S. Augustinum in lineâ & byrrho (habitu nimirum Clerici) incessisse, iam ex' eius testimonio dictum . Addo quod scribit in Epistolâ ad Sapidam, induisse se tunicam Timothei Clerici & Diaconi Carthaginiensis, quam ei Sapida Timothei tunc defuncti soror, dono miserat . Vsus ergo est veste clericali, quam non adsumpsisset, si ei ante clericatum fuisset habitus monasticus . Antiqua enim est consuetudo, quam factò expressit S. Fulgentius , &
huc

huc vsque durat ; vt monachi etiam ad
 Episcopatum adsumpti , habitum sui in-
 stituti retineant. Vtuntur quidem hodie
 Eremitæ Augustiniani nigrâ tunicâ &
 cucullo : sed eum habitum non acce-
 pisse à Sancto Augustino euidenti argu-
 mento est , quod eo demum vsi , saltem
 vniuersim , sub Innocentio I V. Antea
 enim non erat illis Eremitis vna aliqua
 conformis aut concolor vestis : sed vr-
 gente Innocentio elegerunt eam quàm
 nunc habent : ac mutare prohibuit Ale-
 xander I V. Innocentij successor . Cuius
 quoque iussu regula S. Augustini ab ijs ad-
 sumpta est ; & exinde omnes generatim
 Augustiniani dicti : cum antea in diuersas
 congregationes dispertiti , quidam eorum
 dicerentur S. Augustini , quidam S. V Vil-
 helmi , quidam F. Iohannis Boni , &c. De-
 cretum Alexandri refert ex Tonssignano
 Bzouius.

Redeo in semitam.

CAPVT XIV.

Non tantum Clericos S. Augustini, sed & alios fuisse in lineâ & byrrho.

Clericos veteres in byrrho & lineâ fuisse non tantum in Africâ & Ecclesiâ S. Augustini, sed etiam alijs: facile sibi persuadebit, qui considerarit S. Augustinum morem vitæ per se ac suos Clericos in itæ, non tam excogitasse, quam aut inuenisse, aut ab Ecclesiâ Mediolanensi in quâ Christianam disciplinam, sub magisterio ac directione SS. Ambrosij ac Simpliciani primùm hausit, aut alijs Italiae Ecclesijs mutuatum fuisse. Sanè in Ecclesiâ Gallicanâ Clericis fuisse vsum byrrhi, constat testimonio Sulpitij Seueri, vbi in quorundam Ecclesiasticorum luxum excurrens, *Byrrhos rigentes reprehendit*. Ad-
do, Paullò post tempora S. Augustini, pluribus locis Clericorum ordinem iuxta eius normam fuisse reformatum. Sancti enim Prosper & Gelasius, magni instauratores

*Dial. 3.
cap. 14.*

ET MONACHORVM HABITV 69
ratores ordinis canonici, Sancti Augustini
discipuli & æmulatores fuerunt.

Descendo ad Clericorum calceamenta.

C A P V T X V.

*Varia descripta calceamenta, ac calceamen-
torum vanitates, quid Crotalum, Cro-
talia.*

AC pro dicendorum intellectu præ-
mitto, veteribus fuisse diuersi gene-
ris calceamenta. Ac quædam eorum à
colore nomen sortiebantur; hinc calcei
puri, mullei, galbei, ederacini: Quædam
erant depressiora, vt Socci: quædam ele-
uatiore & subere suffulta, vt Cothurni:
quædam totum pedem vsque ad medium
crus tegebant (veteres enim vt ex Festo
plerique notarunt, calceis tibiatis induc-
bantur) vt communiores calcei, perones,
caligæ. Significarunt enim illæ frequen-
tius veteribus calceamenti genus, ac qui-
dem crassius, quodque valeret contra hu-
mectiones ac cænum. Vnde à militibus

I 3

vsitatum

70 DE VETERE CLERICORVM
 vſitatum, ac ab eâ nomen inditum Caio
 Germanici filio. *Caligula cognomen* (inquit
 Sueton.) *caſtrenſi ioco traxit, quia manipu-*
lario habitu inter milites educabatur. Et
 Sextus Aurelius, *Quia in exercitu natus*
fuerat, cognomen calceamenti militaris ſor-
titus eſt. Quædam ſolas plantas tegebant
 vt Sādalia, Crepidæ, Gallicæ, ac generatim
 Soleæ. Ita apud Agellium *soleatos dixit Ca-*
ſtritus, qui gallicas haberent. Et ſcitè profe-
 cto atque incorruptè *Caſtritus locutus eſt,*
 (inquit Agell.) *Omnia enim fermè id genus,*
quibus plantarum calces tantum infimè te-
guntur, cætera propè nuda, & teretibus ha-
benis iuncta ſunt, ſoleas veteres dixerunt.

Noſt.
 Att. l. 12
 cap. 21.

Targu.
 Gen. 14.
 Iſaie 17.
 Cant. 7.

AA. 12.

De Sandalijs tamen noto. Ijs quoque ſi-
 gnificatos cōmunes calceos. In ea ſignifi-
 catione frequentius hoc vocabulo vtitur
 Chaldaicum Targum, prout in ſuo Thiſ-
 bi monet Elias, additque inde Rabbinum
 quendam nominatum Haſſendalar, id eſt
 calceolariū. In eum quoq; ſenſum videtur
 interpreſ noster in Aētis vertiſſe. *Calcea te*
caligas tuas. In Græco eſt, *Sandalia tua.*

Fuerunt

Fuerunt quoque calceamentis sui ornatus. Ac primùm à colore. Inde veterum Imperatorum calcei coccinei, cæterorum virorum albi. Et quia plures à veteri more muliebriter abierant, Aurelianus Imperator apud Vopiscum, *calceos mulleos, cereos, galbeos* (ita lego ex Lipsij correctione. non, albos) *ederacinos, viris abstulit mulieribus reliquit*. Nobiliores Romæ ex Numæ instituto in calceis lunulas, notam centenarij numeri, quia eo tempore Patricij Senatores centum numero erant, gestarunt: ac temporibus Constantini magni, Senatores Candidalintea: vt infra visuri, quando de Romanorum Clericorum compagis.

In calceorum ornatu exorbitarunt non tantum Gentilium, sed etiam Hebræorum mulieres. Hinc grauis illa contra eas Isaia comminatio. *Pro eo quod* ^{cap. 3.} *elevatae sunt filia Sion, ibant & plaudebant, & pedibus suis composito gradu incedebant, auferet Dominus ornamentum calceamentorum*. Vbi obseruant. Interpretes
 varias

varias calceorum notatas fuisse vanitates. In eo enim quod *elevata* dicuntur, significatum, cothurnatas siue calceis subere subleuatis incessisse, quo longiores ac specie angustiore apparerent. Factitatum idem Romæ ostendit Satyricus, quando ridens puellam pumilam scripsit,

breviorque videtur

Virgine pigmæiâ, nullis adiuta cothurnis.

In eo verò quod *ibant* & *plaudabant*, notata existimant, calceamenta crepitantia. Eò enim venisse luxum muliebre ut calceis suis crepitacula adnecterēt, scripsit Plinius.

l. 9. c. 35.
vide
quoque
Cicronē
in Pison.
de Gabi-
nio.

Addens, in eum finem, mulieres passim soluisse, *non tantum crepidarum obstragulis, sed totis socculis margaritas* addere, ut nimirum earum collisu pulsus & sonitum excitarent: *Quod* (inquit) *cum fecere, Crotalia appellant, ceu sono quoque gaudeant & collisu ipso margaritarum.* Crotalum enim pulsus significare ac quidem numerosum, aut instrumentum musicum, indicat illud Virgilij,

in Copa.

*Copa Syrisca caput Graiâ redimita mitellâ,
Crispum*

Crispum sub crotalo docta mouere latus.

Denique gradum compositum, indicia adfectus libidinosi habuisse indicauit Clemens Alexand. ac ex eo aduertit Sanchez. nimirum Calceis acutos clauos infigebāt, Sanchez in c. 3. isaie. tali compositione, numero, & ordine; vt terræ aut solo infixi amatorium aliquid signarent. *Quin etiam* (inquit Clemens) Pedag. l. 2. c. 11. circumcirca clauos infigere soleis æquum cencensent: multas autem eis amatorias salutationes imprimunt, vt vel per terram numerosè incedentes (en gradum compositum) meretricios spiritus in incessu insculpant. Hæc præmisisse sufficiat.

CAPVT XVI.

Christus calceatus incessit, aut saltem Sandalijs usus. Satis fit rationibus contra adlatis. quid Gallicæ.

REdeò ad Clericos. & quæro, An veteres eorum calceati? Facilis fuerit responsio, si Christus probetur calceatus. Quod ego de eo existimo: aut saltem

K quan-

in 3 p.
som. 2.
di/p 28.
sect. 3.

Mat. 11.

quandoque calceatum fuisse, quandoque
soleatū, vt vult Suarez. Adsertionis cōfir-
matio nobis inde fumitur, quod Christus
modum viuēdi inierit communem: tem-
peratissimum tamē; & qui plus seueritatis
haberet, quam remissionis. Docuit ipse a-
pud Matth. *Venit Iohannes neque mandu-
cans, neque bibens, & dicunt, demonium ha-
bet. Venit filius hominis manducās & bibens,
& dicūt: Ecce homo vorator, & potator vi-
ni: publicanorum, & peccatorū amicus.* Qui-
bus verbis apertissimis docuit victum sibi
fuisse cum vulgo communem. Si victus
ergò & amictus. Vtriusque enim eadem
est ratio: quod nimirum ita cōueniret dis-
pensationi carnis assumptæ, in quâ venci-
rat omnibus omnia fieri. At qui Iudæos
calceatos incessisse extra controuersiam
est, ita vt seueri eorum Essæi id fecerint,
cum hoc tamen rigore, quod calceos non
mutarent, nisi aut omninò conscissis priori-
bus, aut longi temporis vsu consumptis. Et
sanè si aut in victu aut in amictu Christus
præ se tulisset inusitatam austeritatem,

Joseph.
de Bello;
l. 2. c. 7.

non

non hoc tacuissent Euangelistæ, qui disertis verbis Iohannis zonam pelliceam, vestem è pilis camelorum, locustas, mel siluestre retulerunt. De hac Christi viuendi ratione loquens D. Thomas, eleganter dixit. *Homines dupliciter attrahi ad bonam vitam. Quidam enim per speciem sanctitatis, alij per viam familiaritatis. Dominus & Iohannes diuiserunt sibi duas vias. Iohannes imo Dominus per Iohannem elegit viam austeritatis: per se elegit viam lenitatis.*

Quid ergo (inquiunt) inhibuit Discipulis suis calceamenta portare? Sufficit enim ex ipsius Christi doctrinâ, *discipulo, si sit sicut magister eius*. Respondit S. Augustinus: Inhibitionem illam habere intellectum mysticum, ac per calceamenta intelligit. *Opera mortua. Nam de ijs calceamentis quibus ambulamus (inquit) consolatur me idem Dominus meus. Si enim ipse calceatus non esset, non de illo Iohannes diceret, Non sum dignus soluere corrigiam calceamentorum eius.* Vbi S. Pater sug-

gerit alterum pro nostrâ adsertione argumentum ex verbis Iohannis petitum, licet enim aliqui existiment argumentum hoc leve, eo quod verba illa Iohannis vulgare prouerbium contineant, *ac si dicas* (inquit Tom. 4. p. 1. tract. 6. Salmeron) *Non sum librum ei aut matulam dignus portare, etiamsi is nec libro, nec matulâ utatur*: licet (inquam) hâc ratione vim huius argumenti eleuent, nobis sufficit pondus habere à S. Augustino. Alia responsio est. Non fuisse prohibita nisi calceamenta duplicia: in eum sensum quo antè præmiserat, *neque duas tunicas*.

Tertiò. Præceptum fuisse temporale, ac eâ tantùm vice obligasse: & reuocatum à Christo Domino vbi dixit. Luc. 22. *Quando missi vos sine sacculo, & perâ, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter & peram*. nec enim necesse fuit expressim calceamenta nominare, satis illa in sacculo & pera intellecta sunt. Aduerto autem nec in primâ Mar. 6. illâ missione, quando discipuli bini missi in omnem ciuitatem quo erat ipse venturus,

rus,

rus, incessisse nudis pedibus, sed, vt dixit Marcus, *calceatos sandalijs*. Ratio esse potuit, Quia cum hoc iter minus difficultatis habiturum esset, paucioraque ex viarum asperitate impedimenta, breuiorisque futurum moræ, quam quando missi in mundum vniuersum; melius ei congruebant Sandalia, vtpote magis expedita, quam calcei communes: qui, quia ad medium crus protendebantur, impeditiores erant, quamuis seruirent viæ difficiliori, saxosæ, asperæ, sentosæ. Discrimen hoc inter Sandalia & calceos communes expressit Cicero. ^{in 2. Phil.} Qui interrogatus quomodo in urbem redisset, vt ostenderet nihil se præmaturè festinasse, *In calceis inquit & toga*. Habitu nimirum domestico & urbano. Cōtrà de Antho-
nio, *In gallicis & lacernâ cucurristi*; habitu scilicet expedito, & supra monuimus tam gallicas quam sandalia species esse solearum.

Secundò obijciunt. Si non erat Dominus nudis pedibus, quomodo mulier peccatrix *stans retro secus pedes eius, lacrymis eos rigauit, capillis terxit, osculata* ^{Luce 7.}

est, unguento unxit? Obuia est responsio,

*vide Lip
siam l 3.
Antiqq.
le 7.* veteres mensæ accubituros, posuisse siue
soleas siue calceos, ne lectos aut thoros
conspurcarent. huc facit illud lepidi
Poetæ.

*Deposui soleas, adfertur protinus ingens,
Inter lactucas oxygarumque liber.*

Obijciunt tertio, diuisionem vestimento-
rum Christi, in quâ nihil de caligis aut cal-
ceis. Sed is merus scrupulus est: quasi verò
caligæ vestimentum non sint.

Concludo igitur Christum calceos ha-
buisse quales cæteri Iudæi: nec Apostolis
eorum vsu interdictum, nisi fortè præce-
pto temporali, de quo iam dictum. Vnde,
neque vllum ab eorum exemplo, contra
veterum calceos, adferri potest præiudi-
cium: fuitque veteribus Clericis libera
eorum gestatio. Declarauit de se S. Au-
gustinus loco citato, ac de eo adseruit
in vita. Possidius.

CA-

CAPVT XVII.

Seueriores quidam Nudipedes.

FAteor tamen quosdam primorum Christianorum commendasse in viris pedes nudos. Ita censuerunt Clemens in Pedagogo, Tertullianus in Pallio. *Viro* ^{pedag. l. 2. cap. 13} (inquit Clemens) *pulchrè conuenit nullos habere calceos, praterquam si militet. Calceatum enim esse non paruum affinitatem habet cum eo quod est esse ligatum. Optimum quidem exercitationis genus est, nudis uti pedibus, & ad sanitatem, & expeditam facilitatem.* De sanitate idem docuerat Plato, qui ^{Hieron. in Mats.} (auctore Hieron.) *precepit duas corporis partes non esse velandas, nec assuescieri molli- tici capitis ac pedum. cum enim hæc habue- rint firmitatem, cetera robustiora sunt.* Tertullianus verò Calceos vocat, *Immun- dissimam pedum tutelam, verum & falsam. Quem enim non expediat in algore & ardore rigere nudipedem, quam in calceis unguipedem?*
magnum

*Vesipes
à calceis
unctis.*

magnum incessui munimentum sutrina veneria prospexere, perones effeminatos. Ita illi vterque seuerè. Sed nec à monachis, nedum Clericis recepti.

Videntur verò Clerici aliud à monachis habuisse calceamentum. Ita colligo ex Actis S. Fulgentij, quæ dicunt; Fulgentium è monacho Episcopum factum, *nec ipsa calceamenta suscepisse Clericorum: aut ultimis caligis tempore hiemis, aut caligulis tempore æstatis vsum.*

CAPVT XVIII.

Clericis Romanis fuit peculiare calceamentum, quedamque alia ornamenta. Quid Compages. Vdones. Mappule. Mappa.

*epistola.
rum l. 7.
ep. 28.*

Obseruo præterea, Clericis Romanis peculiariter concessum, Compages induere. Quare iussit S. Gregorius corripi Diaconos Ecclesiæ Cathanensis, *quod calceati compagis præsumpsissent incedere.* Quale genus calceamenti Compages fuerint mihi non satis constat. Si vocis etymologia atten-

ET MONACHORVM HABITV 81
attendatur Compages dicti videtur, quod
plantæ habenis teretibu, vt loquutus est
Agellius, aut obstragulis, vt Plinius, com-
paginantur. Glossa ad cap. Peruenit, quod ^{dist. 93.}
est Gregorij Magni, epistolâ iam citatâ,
Compages interpretatur Sandalia aut ca-
ligas Episcopales.

In eâ picturâ, quam accuratè descripsit
Iohannes Diaconus ac in suis Annalibus <sup>tom. 7.
an. 607.</sup>
expressit Baronius, quæque ad viuum ex-
primit S. Gregorium & vtrumque eius
Parentem Gordianum tunc Ecclesiæ Ro-
manæ Presbyterum, ac Syluiam, solæ ap-
parent calceorum extremitates: videntur-
que in eâ parte quæ supra pedem est, pro-
fundius incisi. habuisse verò elegantio-
rem suffulturam ex panno lineo candido,
ego coniecto, quod existimem ornatum
hunc originem ducere à Constantinianâ <sup>apud
Grat.
dist. 98.</sup>
constitutione, in qua Imperator, *Sicut Se-
natus noster calceamentis utitur cum Vdo-
nibus, id est, candido linteamine illustratis;
sic utantur et S. R. E. Clerici.* In Græco
nihil habetur de Vdonibus, vt notatur in

L recen-

82 DE VETERE CLERICORVM
recentiore Decreti æditione quæ iussu
Gregorij XIII. facta est, sed tantum, *Cal-
ceis cum linteis albis*. Vdones enim potiùs
certum genus calceamenti, quam calceo-
rum ornatus. Vnde apud Martialem, *Vdo-
nes cilicij*. De quibus ipse in Apophor.
*Non hos lana dedit, sed olentis barba mariti,
Cyniphio poterit planta latere sinu.*

Obiter hîc addo, præter Compages fuisse
quoque Clericis Romanis, Dalmaticas &
mappulas vt ornamenta propria: cæteri
his vsi non nisi ex priuilegio. Docent ver-

Regist. l.
7 ind. 2.
ep. 111.

ba Gregorij Papæ, qui Aregio Episcopo,
*Te (inquit) & Archidiaconum tuum, Dal-
maticarum vsu decorãdos esse censuimus*. Ac
de mappulis euidētius, quando scribit Io-
hanni Episcopo Rauennati: *Illud quod pro
utendis à Clero vestro mappulis scripsistis, à
nostris est Clericis fortiter obuiatum; dicen-
tibus nulli hoc vnquam alij Ecclesia fuisse
concessum*. Erant porrò mappulæ candida
equorum strata ex pãno lineo. quali equo-
rum ornamento vsos quoque fuisse Car-
thophylaces Ecclesiæ Constantinopolita-

refertur
dist. 93.
c. illud
88200.

næ

næ refert ex Balsamone Baronius. & meminit Auctor vitæ S. Gregorij *Planetatorum mappulorumque* Pontificem in sollemni processione præcedentium. Et quia Glossa pro intellectu vocis (mappula) de quâ hic mentio, remittit lectorem ad Iustiniani Authenticum de Consulibus; monedū eum censui, longè aliud ibi per, Mappā, significari. Mappa enim eo loco, ludus Circensis est, quem Iustinianus eâ Cōstitutione, Consuli in suo secundo processu exhibere permittit. Originem nominis retulit Cassiodorus, vbi scripsit. *Mappa qua Circensibus nomen dare videtur, tali casu fluxit in morem. Cum Nero prandium protenderet, & celeritatem, ut adsolet, populus spectandi avidus flagigaret; ille mappam, quâ tergendis manibus utebatur iussit abijci per fenestram ut libertatem daret certaminis postulati. Hinc tractum est, ut ostensa mappa certa videretur promissio Circensium futurorum. Huc spectat illud lepidi Poetæ:
Cretatam prætor, cum vellet mittere mappā,
Prætori mappam surripit Hermogenes.*

Tomo 8.
an. 195.

Novell.
105.
Collat. 8.

3. ep. 57.
ad Euseb.
Præf.
pres.

Tertull.
cont. Va-
lent. &
de Spect.
cap. 16.

Item illud apud Tertull. *Mappa missa est*. A mappa igitur quam in populum magistratus mittebat, tanquam indicem & promissionem Circensium futurorum, & ipsi ludi sic appellati sunt.

CAPVT XIX.

Quo colore veteres in veste vsi. Romani, Iudai, Afri, Aegyptij, in veste albâ. Quid distet inter album & candidum. Galli fortè in rufâ.

TRanseo nunc ad vestium colorem. Ac primùm aduerto, veteribus non tantum Romanis, sed & alijs nationibus placuisse colorem album. Docet Lipsius lib. primo Electorum. Est enim simplicior, vnde & congruentior simplici vetustati, cui placebat quod magis à naturâ, minus ab arte. Et cum à nato ferè orbe lana hominibus vestem dederit: oves verò aut albæ, aut nigræ nascantur; restat vt natiuus vestium color, aut albus, aut niger siue furuus sit. Hanc coloris simplicitatem
tanti

ET MONACHORVM HABITV. 85

tanti fecit Tertullianus, vt ferè damnaue-
 rit lanæ tincturam. *Non placet Deo, inquit, ^{de habitu}
 quod non ipse produxit: nisi si non potuit pur- ^{mulieris}
 pureas & earinas oues, nasci iubere. Si potuit,
 ergo iam noluit. quod noluit non licet fingi: ab
 interpolatore naturæ est. Nimirum enim ^{De cultu}
 Deus demonstravit succis herbarum & con- ^{famin.}
 charum alueis lanas incoquere. Exciderat illi
 cum uniuersa nasci iuberet, purpureas & coc-
 cineas oues mādare. Ex his Tertulliani ver-
 bis liquidò licet colligere, improbasse eum
 omnē lanæ infectionē, nec ei placuisse co-
 lorem nisi cum quo lana nascitur. Mutatā
 apud Romanos Rep. & labēte imperio, si-
 cut toga, ita & color albus ferè abiit in in-
 teritū, ac pullæ omnes plebeiaē vestes. hinc
 pulla paupertas. Hinc pullati illi de quibus
 apud Suetonium Augustus, *ne quis pullato-
 rum mediā caueā sederet.* Hinc natum dif-
 crimen sæculo priori incognitum, vt alij
 candidati, alij pullati dicerentur. Candi-
 dati, non qui peterent, vt olim, sed hone-
 stioris ordinis ciues: pullati infima plebs
 siue vulgus. Ac proinde veteres Christia-*

ni, partim veste candidâ, partim pullâ. Neque enim in Ecclesiâ primitiuâ, pars maior aut melior Christianorum (vt exprobrat gentilis apud Minutium) *egabant, algebant, fame laborabant, pallidi & misericordiâ digni*, multi enim inter eos honorati, ac de ordine Senatorio. Et sicut in Iudæâ plurima turba Sacerdotum, teste Luca: ita Romæ plures de Cæsaris domo credebant, teste Paulo.

Aegiptij Christiani probabiliter quoque adseruntur in veste albâ. Nam eum colorem valdè eis commendat Pædagogus Christianus. *Reijcienda (inquit) vestimenti tinctura. Atque eos quidem qui sunt candidi & non intus adulterini, albis, & minus curiosis ac operosis vestibus uti, est convenientissimum.* Et de S. Anthonio scripsit S. Athanasius, ardore & cupiditate martyrij alba sumpsisse vestimenta, per quæ Christianus esse à Gentilibus cognoscetur. Ita intellexit Athanasium Baronius, his verbis de Anthonio loquentem, *aliâ die stans in eminenti loco, candente præcinctus*

in Ofla-
tio.

Ad G.

Ad Phi-
lip 4.

Ped 13.
l. 2 c. 10

Ita exi-
stimat
Baron.
scm 2.
m. 256.

Etus veste, procedentem Iudicem suo prouocabat ad spectu, flagrans cupiditate martyrij. Quamquam verius existimet Rosvveida, Anthonium alba induisse vestimenta; non ut cognosceretur esse Christianus, qui vel Monachi habitus talis cognitus erat: sed ut ad Iudicem, Aegyptijs mixtus albâ induitis, securius procederet. quod Monachis qui pullâ veste dignoscebatur, ciuitate esset interdictum.

Quod si ita est, iã non tantum Christiani Aegyptij, sed & Gentiles, ex opinione Rosvveidæ, nobis erunt in albâ veste adferendi. Si verò Baronij sensum sequamur; addemus: verosimiliter in Christianos Aegyptios ab Essæis (qui circa Alexandriam maximè floruerunt, auctore Philone) eum colorem fuisse deriuatum. Hi enim fuere Christiani, ut ex Hieronymo, Epiphanio, ac alijs suppono: imò ferè totam eam sectam in Iudæa agentē, Christo prædicanti accessisse, probabiliter conijcit Baronius. Habuisse autem eos indumentum album testis est Iosephus.

De Iudæis idē adfirmo quod de Romanis

Notat ad vit. Anton. n. 56.

Tom. 1. an. 97.

De Bell. Iudæic. l. 2. c. 2.

nis Lipsius. Sermo tamen de solis viris mihi, ac veste vulgari. Alioquin mulieres, iam olim David ad planctum vocat super Saulis interitu, *Qui vestiebat eas coccino, qui praebebat ornamenta aurea cultui earum.* Viros igitur apud Iudæos honoratiores opinor, ut plurimum incessisse in habitu candido: tenuiores autem & plebeios obsoleto, & qui usu squallorem traxerat, indicat S. Iacobus in epistolâ suâ canonicâ, ad fratres dispersos, in quâ virum nobilem describit *veste candidâ; pauperê habitu sordido.* Et videtur sensisse Lorinus, qui de usu coloris albi loquens; docet, *signum semper letitiæ fuisse, & vitæ instituti que liberioris, quamvis non dissoluti inter Christianos, in quotidiano vestitu, ita tamen ut soli diuites nitidum ac candentem adsumerent, qui à Iacobo græcè vocatur δάμπερα id est vestis illustris: alij simpliciorum paratuque facilem.* Ita ille. Et quo quæso vergit illud monitum Sapientis Iudæis scriptum, *Omni tempore sint vestimenta tua candida?* Fateor, præcipuum illi scopum

2. Reg. 1.

1. Cor. 2.

in cap. 7.
Act. vers.

29.

Ecol. 5.

scopum fuisse, inculcare mentis simplicitatem, candorem tranquillitatem: ita tamen vt has animi adfectiones voluerit vestis candore monstrari. plerisque enim gentibus vestis candida, mentis lætæ, securæ, tranquillæ indicium fuit. Vnde de corruptis hominibus, omnemq; iuris tam publici quam priuati ordinem peruertentibus scripsit Sidonius. *Incedunt* ^{s. ep. 7.} *libenter armati ad epulas, albati ad exequias pelliti ad Ecclesias, pullati ad nuptias, castorinati ad litanias.* Pullati (inquit) ad nuptias, albati ad exequias. contra publicum morem, iuxta quem pullati ad exequias, albati ad nuptias. Imò passim iuisse tunc albatos, scripsit Petrus Cluniacens. referens ista Sidonij verba.

Obseruo ex Lipsio. Colorem album ^{s. ep. 16.} fuisse eum qui lanæ natiuus, candidum qui ab arte splendet. Vnde Seneca volens remouere à Sapientie non tantum fordes, sed etiam munditiam adfectatam: *nec splendeat* (inquit) *toga, nec sordeat.* Splendor dixi, erat ab arte. Nam magis curiosi,

M non

non contenti insito lanæ colore, cretam addebant in vestem vt candesceret, imò splēderet. Vnde Isidoro *Toga candida eadēque cretata est.* & eò adludit, illud Persij.

Quem ducit hiantem

Cretata ambitio.

Respicit nimirum ad eos qui magistratum ambiebant in togâ candidâ cretatâ: tametsi olim apud seueriores Romanos vetitum, *ne cui album in vestimentum petitionis causâ addere liceret.* Iuuabāt se hoc artificio pauperes & serui, iniectâ cretâ vestis obsoletæ tesquorem occultantes, de quibus Plautus in *Anbular.* *Qui vestitus est cretâ se occultant, et sedent quasi sint frugi.* Hæc Lipsius.

Genti Gallicæ Martialis generatim tribuit lacernas rufas in *Apophoretis*, vbi scripsit.

Vestitur Gallia rufis.

Quid si indè lacerni byrrhi? Byrrhus enim idem quod rufus ex Festi interpretatione. Ac Cypriani lacernū fuisse rufum scripsit Lorinus; eo quod Acta illum vocent byrrhum. E Gallia verò byrrhos peti-

tos,

*Etyim.
lib. 19.*

1 t

*Livius
de cad.
2. lib. 4. 3*

ET MONACHORVM HABITV 91
ros, docet illud Vopisci, *Donati ab Atrebat-
ticis byrrhi petiti*. Lacerni igitur gallici,
fortè, à colore simpliciter Byrrhi dicti.
Sed suprâ de Byrrhis agentes, prætulimus
opinionem Alciati, Baronij, & aliorum,
quibus Byrrhus non lacerni color, sed
species est.

De Aphris Christianis, possit alicui vi-
deri verosimile (neque improbat Baro-
nius) conuenisse eos in colore vestis cum
Aegiptijs: de quibus suprâ diximus ince-
sisse in albâ. Sanè S. Cyprianus in libro de
Mortalitate suos reprehendit, quod in fu-
nere agnatorum, depositâ veste consuetâ,
atram sumerent. Quæ repræhensio vt lo-
cum habeat videbitur dicendum, non
fuisse eis in vsu quotidiano vestem ni-
gram. nisi malis cum Baronio adserere,
non tam fuisse colorem reprehensum,
quam genus quoddam vestis luctuosæ, &
quæ sui compositione tantùm funeribus
seruiret. Fortius argumentum sumitur ex
Tertulliano æquè Aphro, quem suprâ au-
diuimus reiecisse omnem vestis tincturâ.

M 2

Ille

Ille in libro de resurrectione carnis. *Si (inquit) famulum tuum libertate mutaueris, et alba vestis nitore, et aurei annuli honore, et Patroni nomine, ac tribu mensaque honoratur.* Vestis igitur libertorum alba in Aphricâ, ac liberti noui in togâ apparebant, id est communi ciuium veste. Ita Tertulianum intellexit Lipsius.

CAPVT XX.

Quis olim color vestis Clericalis. verosimile quod albus. Quare Cardinalium purpureus.

ET hæc quidem generatim dicta sint de vestium colore. Descendo nunc speciatim ad Clericos. Et sermo mihi erit de eis qui post datam Ecclesiæ pacem vixerunt: tunc enim cepit se ordo Ecclesiasticus apertius, à laicis, in externo habitu discernere. Ac primùm de ijs qui lineam gestarunt suppono vt certum gestasse lineam candidam colore nimirum, quo vno Deum delectari Persarum magi adse-
rebant

rebant vt scripsit in Hieroglyphicis Pierius, Deoque maximè decorum vocat Cicerone. Quantum ad tunicam attinet, de eius colore notat ex Hieronymo Baronius, fuisse eum vt plurimum neque nigram, neque candidam, sed medij alicuius coloris. *Pullas* (inquit D. Hieronymus instruens Clericum) *vestes, æquè deuita ac candidas.* Sed fortè D. Hieronymus non dissuasit vestem albam, sed candore artificioso splendentem, non λευκήν, sed λαμπράν, ob quã notatum fuisse Sisinnium Episcopum Nouatianum, refert Sozomenus. Placet igitur Baronio, vt receptior in Clero color fuerit violaceus aut castaneus: niger autem tunc demum ab eo adsumptus, quando pluribus locis adsumptus monachismus, aut è monachis lecti Canonico- rum Episcopi.

Non fuisse tamen vniuersaliter vsum huius coloris à Clero receptum, aut non diu continuatum declarant, quæ scribit Anselmus Canonicus Leodiensis de Eraclio Episcopo. *Ipse* (inquit) *inter cetera*

M 3

disci-

*s. de Leg.**ep. ad Nepos.**l. 3. c. 2.**Capit
Era lius
sedere
an. 258.*

54 DE VETERE CLERICORVM
disciplinarum instituta, constituit, ut in Ad-
uentu & à Septuagesima vsque ad Pascha,
Clerus pullâ veste amiciatur: eo quod niger
color penitentia & afflictioni magis conue-
niat quam albus. Audis hic album colorem
in nigrum mutari. idque pro certo tantum
tempore.

Lr. cap.
232.

cap. 37
Iohannes
Mambur.
in suo
venaso-
rio.

Addo Honorium Augustodunensem,
qui in suâ Gemma animæ, generatim
Clericis tribuit indumentum album.
Et non est quod quis existimet loqui
eum de Clericorum linea, quia de ea
pauillò post agit sub nomine Camisiæ.
Eandem sententiam docuit Iohannes
Mamburnus, adlegata pro se etiam S.
Hieronymi auctoritate, qui in epistolâ ad
Fabiolâ de veste Sacerdotali vel Clericali,
ait; *vestimenta sua non scindet quia candida
sunt, quia impolluta, quia agnum sequentia,
& de attonsa ovis confecta velleribus,* Sed
an locus ille Hieronymi seruiat pro-
posito, lectori arbitrium esto. Certum
enim, Hieronimum loqui de Sacerdote
Mosaico.

Facit

Facit huc quoque quod scribit Herimannus Abbas, de Odone Ecclesiæ Tornacensis Scholastico. Hic cum vellet de sæculari clericatu cum quibusdam suis discipulis transire ad regularem, & se quædam offerrent impedimenta: de Concilio Haymerici Abbatis Aquiscinctinensis, mutato proposito, adsumpsit monachatum. *Nam (inquit Abbas) iuxta urbem habitatis, & fratres vestri iuniores à secularibus suis socijs decepti ad sæculum reducuntur, quia unus vester & eorum est habitus. Si autem monachi essetis, postea nullum de vestris tentarent reducere. quoniam cum monachorum niger sit habitus, Clericorum vero candidus: tanto horrore Clerici habent habitum monachicum, ut quem semel viderint monachum, nunquam deinceps dignentur habere sociũ.* Vides Clericis hic generatim adscribi habitum candidum. Et huc vsq; quædam monasteria Canonorum regularium in eodem habitu perseuerant: exëplo sunt, Ecclesiæ S. Victoris & Genoueuæ Parisijs, S. Medardi, Tornaci, & alibi.

Non

Non duravit autem in Clericis Tornacensibus albus color : sed postea vsi aliquando rubro, vt probant veteres in eâ Ecclesiâ picturæ, & monumenta, ac testatur Iohannes Cognatus in suâ Tornacensi Historiâ. Vnde vsque hodie pueri Symphoniaei in eâ Ecclesiâ in rubrâ tunicâ sunt ; Et in Ecclesijs B. Mariæ tam Parisijs quam Rothomagi in festis solemnioribus, ij Canonici, qui de Consilio Parlamenti Regij sunt. Quare colligas, non fuisse ab eis receptum aut in desuetudinẽ abijssse veterem canonem Concilij Narbonen.

Tom. 3.
cap. 30.

Conc.
Narbon.
habitum
cap. 38.

Vt nullus Clericorum purpurea induat vestimenta. Summus quoque Pontifex, & S. E. R. Cardinales, ob illius Sedis prærogatiuã & celsitudinẽ purpurâ vestiuntur. Si enim Senatum suum Roma lato-clauo quondam vestiuit, quando, licet omnibus penè dominaretur gentibus, omnium gentium seruebat erroribus : quanto iustius, gloriosius eum ornauerit, quando ob trophæum Crucis Christi arcibus eius illatum, per sacram B. Petri Sedem orbis caput esse-

S. Leo.
Serm. 1.
in natali
Apost.

Et a,

Ha, latius praesidet religione diuina, quam vnquam dominatione terrena? sed nihil hic ornatus ad veteres Clericos. Primus enim Cardinalibus pilleum purpureum donauit Innocētius I V. auxit deinde eum decorem Paulus II. & totos vestiuit purpurâ. Vtrique finis fuit, hoc ornatu Cardinales monere, pro Pontificiâ authoritate vsque ad sanguinem certare. Eodem fine Innocentius III. V Vilhelmo Regi Scotorum pijsimo, miserat gladium cum Galero purpureo. vt refert Hector Boetius. Stimulus nimirum erat quamuis additus equo currenti, pro fide & pietate, nec sanguini parcere.

Similiratione, Pontifex hodie cuiilibet Cardinali recens creato praeter purpuram, etiam Sapphirum mittit: tacitè insinuans specialiter ad eos pertinere illud Apostoli, *Nostra autem conuersatio est in caelis*. Est enim Sapphirus coloris caeli sereni. Item, oportere eos mente esse incorruptissimâ, quam non adulatio emolliat, fauor abducatur, potentium minæ perturbât.

N

Est

*restis à
Lapide
ad 24.
Exod.*

Est enim Sapphirus sculpturæ inutilis, auctore Plinio.
l. 37. c. 7

CAPVT XXI.

Veterum & recentiorum Conciliorum circa Clericorum habitum decreta.

CÆterum de veste veterū Clericorū
an. 789. scripsit Conciliū Nicænum II. *Priscis temporibus omnis sacratus vir, cum mediocri & vili veste conuersabatur. Omne quippe quod non propter necessitatem, sed propter venustatem accipitur, elationis habet calumniam. Nam vt dixit eleganter D. Ambrosius, Humilis habitus bonæ professioni conuenit, vt possit non aliud estimari quam cernitur. Auditur enim Philosophus (inquit Tertul.) cum videtur. Nam ipse habitus sonat. Laborauitque Ecclesia, veteri, medio, recentiore æuo, Clericalem habitum intra modestiæ limites coercere frequentissimis constitutionibus quas omnes innouat Tridentinum. Hinc vetitæ vestes fulgidæ, rubræ, virides, virgatæ, manicatæ,*

in 1. ad Tim. c. 2.
Concil. Trid. sess. 29. c. 6. & sess. 22. c. 3. de Refor. Concil. Lateran. sub Inno. 3. can. 16. Turian. can. 23. 7 Synod. 1173. 139.

ET MONA ORCHVM HABITV. 99
cata, militares. Calceamenta pretiosa, inepta, rostrata, aliæque nouitatum vanitates. Fræna, sellæ, pectoralia, calcaria, corrigiæ, fibulæ deauratæ aut deargentatæ. Vestitus quoque vsus annulorum, quibus non competit ex officio dignitatis.

Additæ graues pænæ . Ac quidem in Concilio Nicæno , *Clericus qui in huiusmodi permanserit , epitimio tradatur .* Quæ pæna etiam decernitur in eum qui riserit *amictos vilibus & religiosis vestimentis.* In Matisconensi I. *Clericus qui cum indecente veste inuētus fuerit , à Seniore ita coerceatur , ut triginta dierum inclusione detentus , aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentur.* Temporibus magis recentibus, Concilium Viennense sub Clement. V. Clericos à suo præscripto in vestitu exorbitantes, mulctat ; aut maiore parte fructuum beneficij quod obtinent : aut ad beneficia obtinēda inhabilitat certo tempore , præcipitq; vestem vetitam erogari in pauperes. *oportet enim, inquit Concilium, tales personas per modestiam habitus extrinseci,*

*Matisconens.
celebrat.
an. 582.*

*Clemens.
de vit.
& hon.
Cler. c.
Clerici.*

N 2

morum

100 DE VETERE CLERICORVM
morum intrinsecam honestatem ostendere.
Addidit nouissimè Trident. *Vt si semel*
correpti in hoc denuo deliquerint, etiam per
privationem beneficiorum & officiorum, hu-
iusmodi coerceri possent, & debeant. Visum
est ea hic inserere quamuis recentia. Ha-
ctenus enim ad veteres Clericos perti-
nent, quod ipsa Concilia profiteantur, se
veterum instituta renouare. Hæc de cleri-
cis modò sufficiant. venio ad Monachos.

Sess. 14.
cap. 6.

LIB. I.

